

BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİNİN İHTİYATI TEDBİR KARARI VERMESİNE İLİŞKİN ESASLAR

*Principles Regarding the Regional Court of Justice's Awarding an
Interim Measure Decision*

Seda KAYNAK*

ÖZ

Bölge adliye mahkemelerinin ilk akla gelen işlevi, ilk derece mahkemesi kararlarının maddi ve hukuki denetimini yapmasıdır. Bölge adliye mahkemesinin maddi denetim yapması, yani aynı zamanda bir vakıa mahkemesi olması ihtiyati tedbir talebinin bölge adliye mahkemesine yöneltilip yöneltilemeyeceği sorusunu akla getirmektedir. İşte bu çalışmada istinaf yargılaması ile ihtiyati tedbir arasındaki ilişki incelenecektir. Bu kapsamda, ilk olarak, ihtiyati tedbir ve istinaf yargılamasının gösterdiği özellikler dikkate alınarak bölge adliye mahkemesinden ihtiyati tedbir talep edilip edilemeyeceği sorusuna yanıt aranacaktır. Ancak kuşkusuz bu soruya yanıt vermek yeterli değildir. Zira bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir talebi hakkında karar verebileceği kabul edildiği takdirde, istinaf yargılamasının nasıl yürütüleceği, verilen karara karşı konulup konulamayacağı gibi pek çok yeni soru da ortaya çıkmaktadır. Keza bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir hakkında verdiği karara karşı kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağı ve haksız ihtiyati tedbirden kaynaklanan tazminat davasının açılacağı merci de incelenmesi gereken başkaca konulardır. Çalışmada doktrin ve yargı kararları dikkate alınarak bu konular değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kanun yolları, istinaf, bölge adliye mahkemesi, ihtiyati tedbir, geçici hukuki korumalar

---

Makalenin Geliş Tarihi: 19.09.2023, **Makalenin Kabul Tarihi:** 25.09.2023.

* Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı, E-posta: sedakaynak@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2439-7722.

ABSTRACT

The primary function of regional courts of justice is to conduct substantive and legal review of decision of courts of first instance. The fact that regional courts of justice conduct substantive reviews, meaning that they also function as courts of facts, raises the question of whether a request for an interim measure can be directed to a regional court of justice. This study aims to examine the relationship between appeal proceedings and interim measure. This study will firstly seek an answer to the question of whether an interim measure can be requested from regional courts of justice, taking into account the characteristics of interim measures and appeal proceedings. In addition to this question, if it is accepted that regional courts of justice can decide interim measure; many new questions arise, such as how the appeal proceedings will be conducted, whether the decisions can be opposed. Likewise, it is necessary to examine other issues, such as whether there is any appellate remedy against the interim measure decisions of regional courts of justice, and the competent court to file a claim for compensation arising from an unjust interim measure. This study will evaluate these issues, taking into account doctrine and practice.

Keywords: Appellate remedy, appeal, regional court of justice, interim measure, interim legal protection

I. BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİNİN İHTİYATİ TEDBİR KARARI VERİP VEREMEYECEĞİ SORUNU

A. Genel Olarak

İhtiyati tedbir, esas itibariyle ilk derece mahkemesinden talep edilir. Bununla birlikte, ilk derece mahkemesinden ihtiyati tedbir talep edilmesinin ihmal edilmesi veya tedbir ihtiyacının ilk derece mahkemesinin nihai karar verilmesinden sonra ortaya çıkması ya da ilk derece mahkemesi tedbir talebini reddettiği ve şartlar değiştiği için yeniden tedbir talep edilmek istenmesi¹ gibi gerekçelerle bölge adliye mahkemesinden tedbir talep

---

¹ *Özekes ve Simil'e göre, geçici hukuki koruma tedbiri talebi ilk derece mahkemesince reddedilse bile istinaf aşamasında yeniden talep edilebilir [Muhammet Özekes, 100 Soruda Medeni Usul Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi İstinaf ve Temyiz (Ankara: Yetkin, 2016), 107; Cemil Simil, "Bölge Adliye Mahkemelerinin İhtiyati Tedbir Kararı Verebilmesi ve Kararın Denetimi," SDÜHFD 10, S. 2 (2020): 185]. Bizim de*

edilmesi söz konusu olabilir. Başka bir deyişle, ilk derece yargılamasında ihtiyati tedbir talep edilmediği veya edildiği halde reddedildiği hallerde istinaf aşamasında ihtiyati tedbir talep edilmek istenebilir. Bu durumda, ihtiyati tedbir talebinin inceleneceği merci tartışmalıdır. Bu konudaki görüşler, kanun yolu aşamasında dosyanın üst derece mahkemesine intikal etmesi ve etmemesi durumunda farklılık arz etmektedir. Bu nedenle, çalışmamızda bu ayırım dikkate alınarak açıklama yapılacaktır.

B. Dosya Bölge Adliye Mahkemesine İntikal Etmeden Önce İhtiyati Tedbir Talep Edilmesi

1. Doktrinde İleri Sürülen Görüşler

İlk derece yargılamasında nihai karar verilmesinden sonra ve fakat henüz istinafa başvurulmadan önce talep edilen ihtiyati tedbirin ilk derece mahkemesinde mi yoksa bölge adliye mahkemesinde mi inceleneceği sorusuna verilen yanıtlar farklıdır.

Bir görüşe göre, dosya bölge adliye intikal etmeden önce, ihtiyati tedbir talebi nihai kararı vermiş olan ilk derece mahkemesine yöneltilmelidir. Bu görüşü savunan Özekes'e göre, istinaf yoluna başvurulmadıkça ve dosya bölge adliye mahkemesine ulaşmadıkça bölge adliye mahkemesi ihtiyati tedbir talepleri bakımından görevli kabul edilemez². Bu nedenle, ilk derece mahkemesi dosyadan el çekse de ihtiyati tedbir talebi ilk derece mahkemesinde ileri sürülmelidir.

---

katıldığımız görüşe göre ise, önemli bir değişiklik olmadıkça, bu halde bölge adliye mahkemesinden geçici hukuki koruma talep etmek mümkün değildir [Selçuk Özek, *Türk Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf ve Temyiz (6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 341-m. 371 Şerhi)* (Ankara: Yetkin, 2021), 146, dn. 81]. Nitekim Özekes de başka eserlerinde, ihtiyati tedbir talebinin mahkemece reddinden sonra aynı veya yetkili başka bir mahkemeden aynı taraflar arasında, aynı vakıalara dayanarak ve aynı delillerle ihtiyati tedbir talep edilmesi halinde reddedilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Zira her ne kadar ihtiyati tedbirin reddi kararı maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmese de mahkeme kararlarına güven duyulması ve tarafların yargılamada dürüstlük kuralına uygun davranmasının sonucu budur [Muhammet Özekes, "Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbir," *DEÜHFD* 4, S. 2 (2002): 123; Muhammet Özekes, *Pekcanutez Usul Medeni Usul Hukuku Cilt 3* (İstanbul: On İki Levha, 2017), 2485-2486]. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Muhammet Özekes, *İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Haciz* (Ankara: Seçkin 1999), 271.

² Özekes, *Pekcanutez Usul*, 2470.

Yılmaz ise, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde konuyu temyiz kanun yolu bakımından incelemiştir. *Yılmaz*'a göre, ilk derece mahkemesi nihai karar vermiş ve dosyadan el çekmiş olsa dahi ihtiyati tedbir talebini inceleyebilmelidir. Bu görüşün iki gerekçesi bulunmaktadır³. İlk olarak, hak sahiplerinin ihtiyati tedbire başvurabilecekleri bir merci olmalıdır. Devlet yargı hakkında yararlanmak isteyen herkese hukuki olanakları sunmalıdır. Bu halde, usul kurallarından kaynaklanan bir boşluk (TMK m. 1) vardır ve bu boşluğun hakkın özüne ve adalete uygun şekilde doldurulması gerekir. İlk derece mahkemesinin dosyadan el çekmesi gerekçesiyle ihtiyati tedbir kararı verememesi sonucuna varmak telafisi imkânsız hak kayıplarına neden olabilir. Bu nedenle, dosya Yargıtay'a intikal etmediği sürece nihai kararı vermiş olan ilk derece mahkemesi ihtiyati tedbir kararı verebilmelidir. İkinci olarak, ilk derece mahkemesi, taraflar arasındaki uyuşmazlığı en iyi bilen mahkemedir. Bu açıdan da nihai kararı veren ilk derece mahkemesinin ihtiyati tedbir kararı vermesi isabetli olacaktır. Belirtmek gerekir ki, *Yılmaz*, bu görüşünü 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu döneminde de yinelemiş; konuyu yalnızca temyiz kanun yolu bakımından incelemiştir⁴.

Doktrinde baskın olan aksi görüşe göre ise, ilk derece mahkemesi nihai karar verdikten ve kararı tebliğ ettikten sonra henüz istinaf dilekçesi verilmemiş olsa dahi ihtiyati tedbir talebini bölge adliye mahkemesi incelemelidir⁵. Zira ilk derece mahkemesi nihai karar verdikten sonra dosyadan elini çektiğinden davanın esasına bakan mahkeme olarak nitelendirilemez. Bu aşamadan sonra bölge adliye mahkemesi davaya

³ Ejder Yılmaz, "Dosyadan El Çeken Mahkemenin Kanun Yolu Aşamasında Bulunan Davada İhtiyati Tedbir Verme Yetkisi," *MİHDER* 5, S. 2 (2009): 219-220.

⁴ Ejder Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi Cilt 4* (Ankara: Yetkin, 2021), 5280-5281.

⁵ Bilge Umar, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi* (Ankara: Yetkin, 2014), 1138; Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 152; Tolga Akkaya, *Medeni Usul Hukukunda İstinaf* (Ankara: Yetkin, 2009), 344; Cengiz Serhat Konuralp, "6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbirler," *İÜHFMD* 71, S. 2 (2013): 238; Simil, "İhtiyati Tedbir," 185-186; Yasemin Mıstaçoğlu, "Bölge Adliye Mahkemeleri ve İhtiyati Tedbir Kararları," *İBD* 90, S. 6 (2016): 41; Burak Ayer, "İhtiyati Tedbir Kararına Karşı Başvuru Yolları" (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2020), 95. Delil tespiti bakımından aynı yönde bkz. Fatih Tahiroğlu, "Medeni Usul Hukukunda Delil Tespitinde Görevli ve Yetkili Mahkeme," *SDÜHFMD* 12, S. 2 (2022): 1251.

bakmaya devam edeceğine göre, geçici hukuki koruma talebi de söz konusu üst mahkemeye yöneltilmelidir.

2. Değerlendirme

Hukukumuzda asıl hukuki korumanın yanı sıra geçici hukuki korumalar da öngörülmüştür. Geçici hukuki korumalar, gecikme sebebiyle meydana gelebilecek sakınca veya ciddi bir zararın engellenmesi ya da durdurulması yahut güvence altına alınmasını sağlamak amacıyla öngörülmüş geçici nitelikte hukuki yollardır⁶. Bu çerçevede, dava açılmadan önce veya dava açıldıktan sonra doğabilecek risklere karşı tarafların korunması amacıyla yargı organları tarafından geçici hukuki koruma kararı verilebilmektedir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun onuncu kısmı “geçici hukuki korumalar” başlığını taşımaktadır. Bu kısımda, ihtiyati tedbir (HMK m. 389-399) ve delil tespiti (HMK m. 400-405) düzenlenmiştir. Ayrıca, diğer kanunlarda yer alan geçici hukuki korumalara ilişkin hükümler saklı tutulmuştur (HMK m. 406/2). Bunlardan en önemlisi ve en yaygın

⁶ İlhan E. Postacıoğlu, *Medeni Usul Hukuku Dersleri* (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1975), 487; Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt 4* (Ankara: Demir, 2001), 4289-4290; Yavuz Alangoya, “Davanın Esasını Çözümleyecek veya Böyle Bir Sonuç Doğuracak Biçimde İhtiyati Tedbir Kararları Hakkında,” *Malî ÜHFD*, S. 2 (2007): 338; Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku I-II* (İstanbul: Nesil Matbaacılık 2000), 581; Yavuz Alangoya, M. Kâmil Yıldırım ve Nevhis Deren Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku Esasları* (İstanbul: Beta, 2011), 405; Ejder Yılmaz, *Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri C. 1* (Ankara: Yetkin, 2001), 178; Nevhis Deren Yıldırım, *Haksız Rekabet Hukuku ile Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku'nda İhtiyati Tedbirler* (İstanbul: Alkım, 2002): 4; İbrahim Ercan, “Medeni Usul Hukukunda İhtiyati Tedbir” (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1992), 72; Hülya Taş Korkmaz, “Türk Hukukunda İhtiyati Tedbirler” (Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, 1995), 77; Evrim Erişir, *Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri* (İstanbul: On İki Levha, 2013), 7; Ramazan Arslan, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Geçici Hukuki Korumalar Konusunda Getirdiği Yenilikler,” *Bankacılar Dergisi* 24, Özel Sayı (2013): 10; Özkes, *İhtiyati Haciz*, 61; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *Medeni Usul Hukuku* (Ankara: Yetkin, 2022), 632; Özkes, *Pekcanitez Usul*, 2461-2462; L. Şanal Görgün, Levent Börü ve Mehmet Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku* (Ankara: Yetkin, 2022), 661; Süha Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku Cilt 2 (Üst Derece Yargılamaları, Kesin Hüküm ve Bertaraf Edilmesi, Diğer Hukuki Çareler, Geçici Hukuki Korumalar, Alternatif Uyuşmazlık Çözümler ve İç Tahkim)* (Ankara: Yetkin, 2022), 215; Ali Cem Budak ve Varol Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku* (İstanbul: Filiz, 2022), 371; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku* (Ankara: Yetkin, 2022), 698; Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 228.

kullanılanı, İcra İflas Kanunu'nda düzenlenen ihtiyati hacizdir (İİK m. 257-268). Bundan başka, aile hukukuna özgü geçici hukuki korumalar (TMK m. 169; m. 195 vd.), menfi tespit davasında takibin engellenmesi ve durdurulmasına ilişkin tedbir (İİK m. 72) ve çekişmesiz yargıdaki geçici hukuki tedbirler (TMK m. 420; m. 346; m. 347; TTK m. 765) geçici hukuki koruma tedbirlerine örnek olarak gösterilebilir⁷.

Anayasal temeli bulunan geçici hukuki koruma tedbirleri, hukuk devleti ilkesinin (AY m. 2), hak arama özgürlüğünün (AY m. 36)⁸ ve etkin hukuki korumanın gereğidir⁹. Asıl hukuki korumanın sağlanması bir davanın açılmasını ve yargılamanın cereyanını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, dava yoluyla nihai hukuki korumaya ulaşmanın yanı sıra tehlikede olan hakkın

⁷ Diğer geçici hukuki korumalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Erişir, *İhtiyati Tedbir Türleri*, 198-261.

⁸ AY m. 36'da "davacı veya davalı" denilmiş olsa da geçici hukuki korumalar hak arama özgürlüğü kapsamındadır. Zira davadan önce veya dava esnasında hakkın geçici olarak koruma altına alınmasının anayasa tarafından güvence altına alındığı kabul edilmelidir. Bu konuda bkz. Mine Akkan, "Medeni Usul Hukukunda Etkin Hukuki Koruma," *MİHDER* 3, S. 1 (2007): 60.

⁹ Saim Üstündağ, *İhtiyati Tedbir* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1981), 1; Deren Yıldırım, *İhtiyati Tedbir*, 2; Tanrıver, *Usul C. 2*, 211-213; Özekes, "İhtiyati Tedbir," 93; Meral Sungurtekin Özkan, "Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuru Esnasında Verdiği Tedbir Kararının Adalet Erişim Bakımından Değerlendirilmesi," *İzmBD*, S. 1 (2023): 124-125, 126; Muhammet Özekes ve Evrim Erişir, "Konusu Para Alacağı Olan Geçici Hukuki Korumaların Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi," *MİHDER* 3, S. 5 (2006): 1235-1326; Akkan, "Etkin Hukuki Koruma," 59-60. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Özekes, *İhtiyati Haciz*, 31-32. Ayrıca bkz. "Bu bağlamda gerek davadan önce gerekse dava sırasındaki geçici hukukî korumalar, kişilerin haklarının korunması bakımından ve özellikle hak arama hürriyetinin etkin olarak gerçekleşmesi bakımından hayati bir misyona sahiptir. Diğer bir ifadeyle, hukukî korunma talebini günümüzde, hak arama hürriyetinin en etkin bir "unsuru", "enstrümanı" ya da "ayrılmaz bir parçası" olarak tanımlanabilir. Bir hukuk devletinde herhangi bir hakkın anayasalarla salt tanınmış olması yeterli olmayıp, bunun yanında devlete bu hakların etkin kullanılması ve kullanılmasının önündeki engellerin kaldırılması bakımından bir takım pozitif ödevler yüklenmiştir. Bu pozitif yükümlülüğün bir gereği olarak devletin sadece yalın olarak hak arama ve hukukî korunma yollarını düzenlemesi ve bunları yürürlükte tutması yeterli değildir. Çağdaş devletler; aynı zamanda bu yolların etkinliğini sağlamak amacıyla verilecek kararların uygulanabilir olması için gerekli önlemleri almak, hukukî korunma ihtiyacını etkin karşılayabilmek için gerekli kuralları koymak, gerekli kurumları oluşturmak ve tüm bunları uygulamak, uygulamak ve uygulamayı izleyerek gerekli önlemleri almak gibi yükümlülükleri de yerine getirmelidir" YİBGK, E. 2013/1, K. 2013/1, 21.02.2014, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

güvence altına alınması da gereklidir. Bu kapsamda, hukuk devleti ilkesi ve hak arama özgürlüğü gereğince, kişilerin haklarının korunması için haklarını aramalarının önünde engel olmaması ile yetinilmemeli; etkin hukuki korumanın gerekleri de yerine getirilmelidir. Hukuki korumanın esaslı bir şekilde sağlanabilmesi için hukuki koruma zamanında elde edilmelidir. Hukuki koruma geç sağlanırsa etkin hukuki korumadan bahsedilemez. Zira nihai hukuki koruma ancak yargılama sonuna kadar dava konusu üzerinde herhangi bir tasarruf işlemi yapılmaması veya zamansal olarak gecikmenin hak kaybına sebep olmaması halinde etkisini gösterebilir¹⁰. Bu nedenle, yargılama esnasında dava konusu üzerinde yapılabilecek tasarruflara karşı geçici hukuki koruma talep eden korunmalıdır. Bu çerçevede, etkin hukuki korumanın gerçekleşebilmesi için yargılamanın makul olmayacak şekilde uzaması¹¹ sebebiyle ortaya çıkabilecek hak kayıplarına engel olunmalıdır. Asıl hukuki koruma beklenmeden ve dava konusu üzerindeki tasarruflar nedeniyle asıl hukuki korumanın etkisini yitirmesine yol açmadan tarafın geçici bir himayeye kavuşması sağlanmalıdır. Aksi takdirde, yargılamanın uzaması sebebiyle asıl hukuki korumaya erişilemeyeceğinden etkin hukuki korumadan bahsedilemez.

Etkin hukuki koruma, hukuki korumanın etkili kılınması ve güçlendirilmesi anlamına gelmektedir¹². Medeni usul hukukunda, etkin hukuki koruma yalnızca yargı organlarına başvuru imkânının bulunması ile sağlanamaz. Bunun yanı sıra, başvuru yol ve usullerinin de düzenlenmesi gerekir. Bu durum, hâkime hukuki koruma talebiyle ilgili en etkili hükümleri tespit edip uygulama görevi yüklemektedir¹³. Geçici hukuki korumalar ve bu kapsamda ihtiyati tedbirler Kanun'da açıkça düzenlenmiştir (HMK m. 389 vd). Hâkim, görevi gereği, hukuki koruma talep eden kişiye etkin hukuki koruma sağlamakla yükümlüdür. Bu çerçevede, ilk derece mahkemelerinin telafisi imkânsız sonuçların doğmasının önüne geçmek amacıyla geçici hukuki koruma kararı verebilmesi ve bu kararların denetlenebilmesi yeterli değildir. Bunun yanı sıra, bölge adliye mahkemelerinin müstakil olarak

¹⁰ Akkan, "Etkin Hukuki Koruma," 61; Konuralp, "İhtiyati Tedbirler," 228.

¹¹ Yargılamanın makul süre içinde sonuçlandırılması, yargılamanın hızlı şekilde sonuçlandırılması demek değildir. Davanın makul süre içinde sonuçlandırılması somut uyumsuzluğa göre değerlendirilmelidir. Nitekim AY m. 141/4 de davaların mümkün olduğunca çabuk şekilde sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu düzenlemiştir. Bu konuda ayrıca bkz. Akkan, "Etkin Hukuki Koruma," 40.

¹² Akkan, "Etkin Hukuki Koruma," 37.

¹³ Akkan, "Etkin Hukuki Koruma," 58.

geçici hukuki koruma kararı verebilmesi de gerekmektedir. Kanun yollarının amaçlarından¹⁴ biri de doğru ve adil bir karar verilmesine, sübjektif hakkın gerçekleşmesine ve uyuşmazlıkların sona ermesine hizmet etmektir¹⁵. Bu yönüyle istinaf kanun yolunun da etkin hukuki korumayı gerçekleştirdiği söylenebilir. Etkin hukuki koruma, temelde, hak ihlallerine karşı hukuki yollara başvuru imkânlarının düzenlenmesi ve sübjektif hukuki koruma talebi hakkında bir karar verilmesini içermektedir. Başka bir deyişle, etkin hukuki koruma, hak arama özgürlüğü ve sübjektif hakkın korunması temeli üzerine kuruludur. Dolayısıyla mahkemeye başvuru yollarının etkin şekilde düzenlenmesinin yanı sıra mahkemenin hukuki koruma talebi hakkında karar vermesini de kapsar. İşte mahkemeden elde edilen hukuki korumanın gerçekleştirilebilmesi için bazı hallerde geçici hukuki korumalara ihtiyaç vardır.

Yargılamaya ilişkin işlemlerin ne şekilde ve hangi sürede yapılacağı usul hukuku kuralları ile belirlenmiş olması mahkeme ve taraflar için güvence sağlamaktadır¹⁶. Fakat yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması, asıl hukuki korumayla ulaşılmak istenen sonucun elde edilmesini güçleştirebilir veya dava konusu şeyin devredilmesi, saklanması, kaçırılması, yok edilmesi ya da ona zarar verilmesi gibi sebeplerle asıl hukuki korumaya ulaşmayı imkânsız kılabilir. Bu nedenle, yargılama neticesinde lehine hüküm tesis edilmiş olsa dahi beklenen fayda sağlanamayabilir. Bu tehlikenin önlenmesi ve asıl hukuki koruma talebinin gerçekleşebilmesi için koşulların varlığı halinde bölge adliye mahkemesi ihtiyati tedbir kararı verebilmelidir.

İhtiyati tedbir dava konusu mal veya hakkı, ona yönelen tehlike ve zarar tehditlerinden korumayı amaçlamaktadır. Özellikle ilk derece mahkemesinin kararının ardından taraflardan birinin dava konusuyla ilgili özel bir çabaya girmesi, ihtiyati tedbir talep edilmesinde özel bir zorunluluk ve somut bir hukuki yarar ortaya çıkarabilir. Bunun dışında, ilk derece yargılamasında ihtiyati tedbir talep edilmesi ihmal edilmiş veya talep edilmesine rağmen

¹⁴ Kanun yollarının amaçları hakkında detaylı bilgi için bkz. M. Kâmil Yıldırım, *Hukuk Devletin Gereği: İstinaf* (İstanbul: Nesil Matbaacılık, 2000), 5 vd.

¹⁵ Martin H. Sterchi, "Art. 308," içinde *Berner Kommentar, Schweizerische Zivilprozessordnung, Bd. I: Art. 1-149 ZPO*, ed. Hans Hausheer ve Hans Peter Walter (Bern: Stämpfli, 2012), Rn. 1; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 447; Yıldırım, *İstinaf*, 13; Cenk Akil, *İstinaf Kavramı* (Ankara: Yetkin, 2010), 39; Akkaya, *İstinaf*, 68.

¹⁶ Arslan, "Yenilikler," 7.

reddedilmiş, fakat sonradan şartlar değişmiş olabilir. Bu gibi hallerde, ilk derece yargılamasında ortaya çıkabilecek tehlike ve tehditlerin istinaf aşamasında da ortaya çıkabileceği ve asıl davanın sonunda verilen kararın icra edilememesine sebep olabileceği ifade edilebilir. Geçici hukuki korumaların, kesin hukuki korumayı tamamlama işlevi¹⁷ bölge adliye mahkemesinde de geçerlidir. Bu nedenle, ihtiyati tedbir, ilk derece mahkemesinin nihai kararının ardından bir dilekçe ile veya istinaf başvurusu ile birlikte bölge adliye mahkemesinden talep edilebilir.

Yılmaz'ın ihtiyati tedbir talebini ilk derece mahkemesinin incelemesine ilişkin görüşünün temelinde söz konusu talebin inceleneceği bir merci bulma arayışı yatmaktadır. Bu çerçevede, *Yılmaz*, nihai kararlar dosyadan el çeken ilk derece mahkemesinin dosya hakkında yeniden inceleme yapabilmesinin Yargıtay'ın kararına bağlı olduğunu, yalnızca Yargıtay'ın bozma kararı vermesi halinde, ilk derece mahkemesinin dosyaya yeniden bakmasının mümkün olduğunu belirtmiştir. Yargıtay'ın onama kararı vermesi halinde ise, karar kesinleşmiş olduğundan ilk derece mahkemesinin ihtiyati tedbir kararı vermesi mümkündür. Karar düzeltme yolunun açık olması da sonucu değiştirmemektedir. Zira karar düzeltme yolunda yapılabilecek olanlar bellidir¹⁸.

HMK'da üç dereceli bir yargılama sistemi öngörülmüştür. İstinaf kanun yolunda hem maddi hem hukuki denetim yapılabilmektedir¹⁹; temyiz kanun yolunda ise yalnızca hukuki denetim yapılmaya devam edilmektedir²⁰. Bu kapsamda, konu HUMK dönemi ile aynı şekilde ele alınamaz. Şöyle ki, HUMK döneminde, ilk derece mahkemesinin ihtiyati tedbir hakkında verdiği

¹⁷ Arslan, "Yenilikler," 7; Sungurtekin Özkan, "Adalet Erişim," 125.

¹⁸ Yılmaz, "İhtiyati Tedbir," 214; Yılmaz, *Şerh C. 4*, 5281.

¹⁹ Necip Bilge ve Ergun Önen, *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1978), 639; Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 68; Yıldırım, *İstinaf*, 3; Yılmaz, *Şerh C. 4*, 4901; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2203; Tanrıver, *Usul C. 2*, 55; Budak ve Karaaslan, *Usul*, 423-424; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Usul*, 598; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 626; Akkaya, *İstinaf*, 262; Akil, *İstinaf*, 205; Deniz Meraklı Yayla, *Medeni Usul Hukuku'nda İstinaf Kanununun Yolunda Yeniden Tahkikat Yapılması* (Ankara: Yetkin, 2014), 74; Melis Taşpolat Tuğsavul, "İstinaf İncelemesi Sonucunda Verilebilecek Kararlar," *TBB*, S. 1 (2018): 315, 316.

²⁰ Bilge ve Önen, *Yargılama*, 640; Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 68; Yılmaz, *İstinaf*, 56; Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 116; Yılmaz, Arslan, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Usul*, 678; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2203; Tanrıver, *Usul C. 2*, 93; Budak ve Karaaslan, *Usul*, 423; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Usul*, 628; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 626; Akil, *İstinaf*, 205; Tuğsavul, "İstinaf İncelemesi," 315-316, 318.

kararlara karşı sadece temyiz kanun yoluna başvurulabilmekteydi. Yargıtay yalnızca hukuka uygunluk denetimi yaptığından, temyiz kanun yolunda ihtiyati tedbir talep etmek mümkün değildi²¹. Fakat HMK ile ilk derece mahkemesinin kararlarına karşı öncelikle istinaf kanun yoluna başvurulması öngörülmüştür. Bölge adliye mahkemesi, hem maddi hem de hukuki denetim yapabilmekte, dosyanın esasına girerek inceleme yapabilmektedir. Bu açıdan, iki dereceli yargılama sisteminde varılan sonuçtan farklı bir sonuca varmak gerekmektedir. İstinaf aşamasında, dosyanın esasına ilişkin bir inceleme yapmak mümkün olduğundan ilk derece mahkemesinin nihai kararının ardından ihtiyati tedbir talebi bölge adliye mahkemesine karşı ileri sürülebilir.

Bunun yanı sıra, ilk derece mahkemesi nihai kararla birlikte dosyadan el çekmektedir. Bundan sonra, tarafların ilk derece mahkemesine karşı talepte bulunma imkânı bulunmamaktadır. Fakat kanun koyucunun “kararı veren mahkeme” olarak ilk derece mahkemesini görevli kıldığı hallerde, mahkeme dosyadan el çekmesine rağmen inceleme yapılabilir. Örneğin, hükmün tanzih (HMK m. 305) ve tamamlanması (HMK m. 305/A) ile maddi anlamda kesin hükümlere karşı istenebilen yargılamanın iadesi (HMK m. 378) talepleri kararı veren ilk derece mahkeme tarafından incelenebilir. Kanaatimizce bu şekilde açık düzenleme bulunmayan hallerde, nihai kararın ardından ilk derece mahkemesi ihtiyati tedbir talebini inceleyememelidir. Bu aşamada, kanun yoluna başvurma imkânı bulunduğundan ihtiyati tedbir talebi bölge adliye mahkemesine karşı ileri sürülmelidir. Belirtilen gerekçelerle, istinaf yoluna başvurulmuş olunması ile olunmaması arasında ayırım yapılmamalıdır. Dolayısıyla istinaf yoluna başvurulmuş olsun veya olmasın ihtiyati tedbir ilk derece mahkemesinden talep edilemez. Zira istinaf yoluna başvurulmamış olsa dahi artık ilk derece mahkemesi davayı göremez.

Son olarak, ihtiyati tedbirin, davanın esasını görmeye yetkili mahkemeden talep edileceğinin de göz önünde bulundurulması gerekir (HMK m. 390/1). İlk derece mahkemesinin nihai karar vermesinden sonra davanın esasını görmeye yetkili mahkeme olduğunu belirtmek güçtür. İlk derece mahkemesi nihai kararlar birlikte dosyadan el çektiği için artık davanın esasını görmeye yetkili mahkeme değildir. Bu nedenle, davanın esasını görmeye yetkili mahkemenin tespiti için nihai karara karşı başvurulabilecek kanun yoluna bakılmalıdır. Yargıtay’ın aksine, bölge adliye

---

²¹ Yılmaz, *Hukuki Himaye Tedbirleri*, 876; Akkaya, *İstinaf*, 343.

mahkemesi, davanın esasını görmeye yetkilidir. Bu kapsamda, ihtiyati tedbir talebi, bölge adliye mahkemesi tarafından incelenmelidir. İhtiyati tedbir talebin mutlaka istinaf başvurusu ile birlikte yapılması da zorunlu değildir. Henüz istinaf dilekçesi verilmeden de bir dilekçe ile bölge adliye mahkemesinden ihtiyati tedbir talep edilebilmesine imkân tanınmalıdır.

C. Dosya Bölge Adliye Mahkemesine İntikal Ettikten Sonra İhtiyati Tedbir Talep Edilmesi

1. Doktrin ve Yargı Kararlarında İleri Sürülen Görüşler

İlk derece mahkemesinin nihai karar vermesinin ardından istinaf yoluna başvurulmuşsa, ihtiyati tedbir talebinin ilk derece mahkemesinde mi yoksa bölge adliye mahkemesinde mi ileri sürüleceği konusunda görüş ayrılığı bulunmaktadır.

Konuyu yalnızca temyiz kanun yolu bakımından ele alan ilk görüşe göre, dosya Yargıtay'a intikal ettikten sonra da ilk derece mahkemesinden ihtiyati tedbir kararı talep edilebilir. Bu görüşü savunan *Yılmaz*, dosyanın Yargıtay'a intikal etmesinden önce ihtiyati tedbiri ilk derece mahkemesinin incelemesi gerekliliğinin gerekçelerini bu hal için de belirtmiştir. *Yılmaz*'a göre, aynı gerekçelerle, ilk derece mahkemesi, dosya Yargıtay'a gönderilmemişse elinde bulunan dosya üzerinden, gönderilmişse oluşturulacak "dublör dosya" üzerinde inceleme yaparak ihtiyati tedbir talebini inceleyebilmelidir²². *Gözütok* ise, HMK m. 341/1,b, m. 391/3 ve m. 394/5'te ihtiyati tedbire ilişkin bazı kararların istinaf denetimine tabi olacağı açıkça öngörülmesine rağmen doğrudan bölge adliye mahkemesinden ihtiyati tedbir talep edilebileceğine ilişkin bir açıklamaya yer verilmediğini ifade etmiştir. Bu nedenle, yazara göre, kanun koyucunun bu yönde bir iradesinin olduğu söylenemez. Kanun koyucu, istinaf aşamasında ihtiyati tedbir kararı verilebileceğini öngörseydi, kararların kesin olup olmadığını, bu kararlara karşı itiraz veya temyiz yoluna başvurma imkânının olup olmadığını da açıkça düzenlerdi. Ayrıca, bu görüşe göre, HMK m. 360, bölge adliye mahkemelerine görev verilmeyen hallerde uygulanamaz²³.

²² *Yılmaz*, konuyu HUMK döneminde incelemiş olsa da HMK döneminde de görüşünü değiştirmemiştir. Bu konuda bkz. *Yılmaz*, "İhtiyati Tedbir," 220; *Yılmaz*, *Şerh C. 4*, 5281. Ayrıca bkz. yuk. I, B, 1.

²³ Zeki Gözütok, *Hukuk Davalarında İstinaf ve Temyiz Uygulama Rehberi* (Ankara: Adalet, 2017), 223 vd.

Buna karşın, doktrinde baskın olan görüşe göre, istinaf aşamasında ihtiyati tedbir talebi bölge adliye mahkemesine karşı ileri sürülmelidir²⁴. İstinaf başvurusu ile ihtiyati tedbir talep etmek mümkün olduğu gibi istinaf incelemesi devam ederken de tedbir talep etmek mümkündür²⁵. Her iki halde de ihtiyati tedbir talebi bölge adliye mahkemesine karşı ileri sürülebilir. Zira ihtiyati tedbir, dava açıldıktan sonra asıl davanın görüleceği mahkemeden talep edilir (HMK m. 390/1). İstinaf aşamasında asıl davanın görüleceği mahkeme bölge adliye mahkemesidir²⁶. İlk derece mahkemesinin nihai kararından sonra davanın esasını inceleyecek mahkeme bölge adliye mahkemesi olduğuna göre, ilk derece mahkemesinin ihtiyati tedbir kararı vermesi, çelişkili karar verilmesine, mahkemeler arasında yetki sorununun ortaya çıkmasına ve yargıya olan güvenin azalmasına sebep olabilir²⁷.

²⁴ Umar, *Şerh*, 1048, 1137-1138; Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 145, 152; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2261-2262, 2470; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Usul*, 666; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 70; Tanrıver, *Usul C. 2*, 219; Budak ve Karaaslan, *Usul*, 377, 427; Akkaya, *İstinaf*, 343; Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 237-238; İdil Tuncer Kazancı, “Yargı Kararları ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde İhtiyati Tedbirlere İlişkin Bazı Sorunlar,” *MİHDER* 8, S. 3 (2012): 94-95; İsmet Mazlum, “Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda İhtiyati Tedbir,” içinde *Erzurumluoğlu Armağanı*, ed. Emel Badur (Ankara: Ankara Barosu, 2012), 568; Tuğsavul, “İstinaf İncelemesi,” 351; Simil, “İhtiyati Tedbir,” 184; Yasemin Mıstaçoğlu, *Medeni Usul Hukukunda İhtiyati Tedbir Yargılaması* (İstanbul: On İki Levha, 2020), 77; Ayer, “İhtiyati Tedbir,” 95, 160; Sümeyye Sena Fırat, “Geçici Hukuki Koruma Tedbirlerine Karşı Kanun Yolları” (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2021), 94. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. M. Ertan Yardım, *İcra ve İflas Kanunu Çerçevesinde İhtiyati Haciz Kararlarına Karşı Kanun Yolları* (Ankara: Yetkin, 2023), 238. Delil tespiti bakımından aynı yönde bkz. Tahiroğlu, “Delil Tespiti,” 1249. *Tuncer Kazancı* da kanun yolu incelemesini yapacak olan mahkemenin, yani bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir kararı verebileceğini, bu halde, icranın durdurulması (İİK m. 36) ile ihtiyati tedbirin aynı amaca hizmet ettiğini belirtmiştir (Tuncer Kazancı, “Bazı Sorunlar,” 94-95). Buna karşın, *Simil*, İİK m. 36’da icranın durdurulmasına yönelik geçici hukuki korumanın düzenlendiğini, bu düzenlemenin sınırlı etkiye sahip olduğunu, oysa ihtiyati tedbirlerin çeşitli olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle, İİK m. 36’nın her durumda ihtiyaçlara karşılık veremeyeceğini ifade etmiştir (Simil, “İhtiyati Tedbir,” 186, dn. 27). *Simil*’in görüşüne katılmaktayız. İhtiyati tedbirin konusu, dava konusu mal, hak veya diğer taleplerdir. İcra durdurulmasının konusu ise, icra takibinin durdurulmasıdır.

²⁵ Özekes, *İstinaf ve Temyiz*, 107; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2261-2262, 2470.

²⁶ Umar, *Şerh*, 1048, 1138; Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 152; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2470; Akkaya, *İstinaf*, 343; Simil, “İhtiyati Tedbir,” 186; Fırat, “Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri,” 97.

²⁷ Akkaya, *İstinaf*, 344.

Ayrıca, HMK m. 360 gereğince, aksine düzenleme olmayan hallerde, bölge adliye mahkemesinde, ilk derece yargılamasında uygulanan usul uygulanır. Bu düzenleme, ihtiyati tedbiri de kapsamaktadır²⁸. Bu nedenle, HMK m. 360 gereğince, ilk derece mahkemesinde uygulanacak kurallar bölge adliye mahkemesinde de tatbik edilir²⁹. Öte yandan, geçici hukuki koruma hakkında talepte bulunmak istinafta yapılamayacak işlemler arasında sayılmadığı gibi (HMK m. 357)³⁰ istinafa ilişkin düzenlemeler geçici hukuki koruma kararı verilmesini engelleyecek nitelikte de değildir³¹. Nihayet bölge adliye mahkemesi, denetim mahkemesi olmasının yanı sıra bir vakta ve hüküm mahkemesi de olduğundan ihtiyati tedbir kararı vermesinin önünde engel yoktur³².

Uygulamada ise durum farklıdır. Pek çok bölge adliye mahkemesi kararında ilk defa istinaf aşamasında ileri sürülen ihtiyati tedbir talepleri hakkında bölge adliye mahkemesinin karar veremeyeceği belirtilmektedir³³. Bölge adliye mahkemesinin aynı yöndeki kararlarının gerekçeleri de ortaktır. Bu görüşün ilk gerekçesi, HMK m. 341'de istinaf kanun yoluna başvurulabilecek kararların sayılması, bunların içinde ihtiyati tedbir ve

²⁸ Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 145, 152; Özekes, *İstinaf ve Temyiz*, 107; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2261, 2470; Budak ve Karaaslan, *Usul*, 427; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 708; Akkaya, *İstinaf*, 343; Taşpolat Tuğsavul, "İstinaf İncelemesi," 351, dn. 106; Mıstaçoğlu, "İhtiyati Tedbir Kararları," 41; Mıstaçoğlu, *İhtiyati Tedbir Yargılaması*, 76; Fırat, "Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri," 95. Delil tespiti bakımından aynı yönde bkz. Tahiroğlu, "Delil Tespiti," 1249-1250.

²⁹ Umar, *Şerh*, 1048, 1137-1138; Konuralp, "İhtiyati Tedbirler," 237-238.

³⁰ Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 145, 152; Özekes, *İstinaf ve Temyiz*, 107; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2261-2262; Akkaya, *İstinaf*, 344; Taşpolat Tuğsavul, "İstinaf İncelemesi," 351, dn. 106; Mıstaçoğlu, "İhtiyati Tedbir Kararları," 40-41; Mıstaçoğlu, *İhtiyati Tedbir Yargılaması*, 76; Fırat, "Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri," 94-95. Delil tespiti bakımından aynı yönde bkz. Tahiroğlu, "Delil Tespiti," 1250.

³¹ Akkaya, *İstinaf*, 343; Mıstaçoğlu, "İhtiyati Tedbir Kararları," 40.

³² Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 152; Özekes, *İstinaf ve Temyiz*, 107; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2261-2262; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 708; Mıstaçoğlu, "İhtiyati Tedbir Kararları," 41; Fırat, "Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri," 95. Delil tespiti bakımından aynı yönde bkz. Tahiroğlu, "Delil Tespiti," 1249-1250.

³³ Antalya BAM 11. HD, E. 2016/94, K. 2017/15, 12.01.2017, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); Samsun BAM 1. HD, E. 2017/415, K. 2017/427, 12.05.2017, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); İstanbul BAM 34. HD, E. 2018/2956, K. 2019/2056, 07.11.2019, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); İstanbul BAM 17. HD, E. 2021/1154, K. 2023/686, 15.06.2023, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi). İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. İstanbul BAM 15. HD, E. 2017/98, K. 2017/89, 28.02.2017, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

ihtiyati haciz taleplerinin reddi kararları ile kabulü halinde bu kararlara karşı itiraz üzerine verilen kararların bulunması, fakat ilk derece mahkemesince verilmeyen ve ilk defa/doğrudan bölge adliye mahkemesinden talep edilecek ihtiyati tedbirlerin yer almamasıdır. İkinci gerekçesi, ilk defa bölge adliye mahkemesinden ihtiyati tedbir talep edilebileceğine ilişkin düzenleme olmaması ve HMK m. 360'ın bölge adliye mahkemesinde yapılacak işlemlerle ilgili uygulanacak usul kurallarını içermesi nedeniyle HMK m. 360'tan yola çıkarak istinaf aşamasında ihtiyati tedbir talep edilebileceği sonucuna varılamamasıdır. Üçüncü gerekçesi, bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir kararı vermesi halinde başvurulabilecek kanun yollarının düzenlenmemiş olmasıdır. Böyle bir düzenlemenin olmaması nedeniyle bölge adliye mahkemesinden ihtiyati tedbir talep edilemez. Son gerekçesi ise, bölge adliye mahkemesinin, davanın asıl görüldüğü mahkeme (HMK m. 390/1) olarak kabul edilemeyecek olmasıdır. Belirtilen sebeplerle, söz konusu kararlarda, ihtiyati tedbir talepleri hakkında ilk derece mahkemesinin değerlendirme yapması gerektiği ifade edilmektedir³⁴.

Yargı kararlarında genel eğilim ifade edildiği şekilde olmakla birlikte, Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi'nin 13. HD'nin 20.03.2020 tarih ve E. 2019/3652, K. 2020/549 sayılı kararında bölge adliye mahkemesinden talep edilen ihtiyati tedbirin incelendiği ve reddedildiği anlaşılmaktadır³⁵. Bu kararda, herhangi bir gerekçe gösterilmemekle birlikte, bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir talebini incelediği görülmektedir.

2. Değerlendirme

İhtiyati tedbir dava konusu mal veya hakkın muhtemel tehlike ve zararlardan korunmasını ve hakkın güvence altına alınmasını amaçlamaktadır. Bu açıdan, ihtiyati tedbir, hukuk devleti ve hak arama özgürlüğünün gereği olarak tanınan imkânların (HMK m. 389 vd.) etkin şekilde korunmasına hizmet eden bir geçici hukuki koruma tedbiridir. Ancak zamanında ve dava konusu üzerinde tasarrufta bulunulmadan sağlanan korumanın etkin hukuki koruma olarak değerlendirilmesi mümkündür. Aksi takdirde, dava konusu şeyin devredilmesi, saklanması, kaçırılması, yok edilmesi veya ona zarar verilmesi gibi sebeplerle asıl hukuki korumanın

³⁴ İstanbul BAM 34. HD, E.2018/2956, K.2019/2056, 07.11.2019, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); İstanbul BAM 15. HD, E.2021/1508, K.2021/1200, 16.06.2021, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

³⁵ Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi.

etkisini yitirmesi söz konusu olabilir. Etkin hukuki koruma, mahkemenin hukuki koruma talebi hakkında karar vermesini de içermektedir. Bu nedenle, hukuk devleti ve hak arama özgürlüğü çerçevesinde başvuru yol ve usulleri düzenlenmiş olan ihtiyati tedbir talebinin incelenmesi ve talep hakkında bir karar verilmesini gerektirir. Öte yandan, istinaf kanun yolu da etkin korumaya hizmet etmektedir. Zira kanun yollarının amaçları arasında doğru ve adil bir karar verilmesine, sübjektif hakkın gerçekleşmesine ve uyuşmazlıkların sona ermesine hizmet etmek de bulunmaktadır³⁶. Dolayısıyla bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir talebini incelemesi ve karar vermesi etkin hukuki korumanın gereğidir. Bu konuda dosyanın bölge adliye mahkemesine intikal etmeden önceki süreçle ilgili yapılan açıklamalar intikal ettikten sonraki süreçte de aynı şekilde geçerlidir³⁷.

İlk derece mahkemesinde ortaya çıkabilecek tehlike ve tehditler, mahkemenin nihai kararından sonra veya istinaf yargılaması esnasında da ortaya çıkabilir. Bölge adliye mahkemesinin tedbir talebi hakkında inceleme yapamaması asıl hukuki korumanın icra edilememesine sebep olabilir. Bu nedenle, ilk derece mahkemesinin nihai kararının ardından telafisi imkânsız sonuçların doğmasının önüne geçmek ve asıl hukuki koruma talebinin gerçekleşebilmesini sağlamak amacıyla bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir talebi hakkında inceleme yapabilmesi ve karar verebilmesi gerekir. Bu çerçevede, ilk derece mahkemesinden ihtiyati tedbir talep edilmesi ihmal edilmiş veya talep edilmesine rağmen mahkeme talebi reddetmiş ve koşullar değişmişse ya da ihtiyati tedbir ihtiyacı mahkeme kararından sonra ortaya çıkmışsa, dosya bölge adliye mahkemesine intikal ettikten sonra ihtiyati tedbir talep edilebilir. Geçici hukuki korumaların, kesin hukuki korumayı tamamlama işlevi³⁸ bölge adliye mahkemesinde de geçerliliğini korumaktadır. Bu nedenle, ihtiyati tedbir, ilk derece mahkemesinin nihai kararının ardından istinaf başvurusu ile birlikte veya istinaf yargılaması esnasında bölge adliye mahkemesinden talep edilebilir.

Ayrıca, istinaf kanun yolu, geçici hukuki koruma kararı verilmesine elverişli bir yapıdadır. Bölge adliye mahkemesi, maddi ve hukuki sorunları bir arada inceleyip uyuşmazlığın esası hakkında karar verme yetkisine sahip olduğuna göre geçici hukuki koruma talepleri hakkında da karar

³⁶ Sterchi, “Art. 308,” Rn. 1; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 447; Yıldırım, *İstinaf*, 13; Akil, *İstinaf*, 39; Akkaya, *İstinaf*, 68.

³⁷ Bu konuda bkz. yuk. I, B, 2.

³⁸ Arslan, “Yenilikler,” 7; Sungurtekin Özkan, “Adalet Erişim,” 125.

verebilmelidir. *Yılmaz*'ın görüşünün temeli, Yargıtay'ın yalnızca hukuki denetim yapmasına ve bu nedenle, temyiz kanun yolunda ihtiyati tedbirin Yargıtay'dan talep edilememesine dayanmaktadır. *Yılmaz*, bu çerçevede, hak kayıplarına engel olmak amacıyla ihtiyati tedbirin ilk derece mahkemesinden talep edilmesi gerektiğini ifade etmektedir³⁹. Oysa HMK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte, üç dereceli yargılama sistemine geçilmiş; istinaf kanun yolunda maddi denetim de yapılabilmesi mümkün kılınmıştır. Bölge adliye mahkemesinin dosyanın esasına girme yetkisinin bulunması nedeniyle istinaf aşamasında ihtiyati tedbir talep edilebilmesinin önünde bu anlamda bir engel kalmamıştır.

İhtiyati tedbirin bölge adliye mahkemesinden talep edilemeyeceğini belirten bir diğer görüş, HMK m. 341/1,b, m. 391/3 ve m. 394/5'te istinaf denetimine tabi olan kararlar belirtilmiş olmasına rağmen doğrudan bölge adliye mahkemesinden ihtiyati tedbir talep edilebileceğinin belirtilmemiş olmasını gerekçe göstermektedir. Bu görüşü savunan, *Gözütok*, açık bir düzenleme olmadığı sürece, istinaf aşamasında bölge adliye mahkemesinden ihtiyati tedbir talep edilemeyeceğini belirtmiştir⁴⁰. Bölge adliye mahkemesinden ihtiyati tedbir talep edilemeyeceğini belirten yargı kararlarında da bu durum gerekçe olarak gösterilmektedir⁴¹. Kanaatimizce Kanun'da açık düzenleme bulunmayan her durumdan o imkânın yasaklandığı anlamı çıkarılamaz. Aksine kanun koyucunun bunu yasaklamamasından, bunun önünde bir hukuki engel olmadığı, dolayısıyla bölge adliye mahkemesinden ihtiyati tedbir istenebileceği sonucu çıkarılabilir. Kaldı ki, HMK m. 357'de yer alan istinaf incelemesi esnasında yapılamayacak işlemler arasında geçici hukuki koruma sayılmamaktadır. Söz konusu düzenleme de kanun koyucunun bölge adliye mahkemesinden ihtiyati tedbir talep edilmesi konusunda bir yasaklama getirme iradesinin olmadığı şeklinde değerlendirilebilir.

³⁹ Yılmaz, "İhtiyati Tedbir," 220; Yılmaz, *Şerh C. 4*, 5281.

⁴⁰ Gözütok, *İstinaf ve Temyiz*, 223 vd.

⁴¹ Antalya BAM 11. HD, E. 2016/94, K. 2017/15, 12.01.2017, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); Samsun BAM 1. HD, E. 2017/415, K. 2017/427, 12.05.2017, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); İstanbul BAM 34. HD, E. 2018/2956, K. 2019/2056, 07.11.2019, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); İstanbul BAM 17. HD, E. 2021/1154, K. 2023/686, 15.06.2023, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi). İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. İstanbul BAM 15. HD, E. 2017/98, K. 2017/89, 28.02.2017, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

Aynı doğrultuda olmak üzere, yargı kararlarında, istinaf aşamasında ihtiyati tedbir kararı verilmesi halinde, bu karara karşı başvurulabilecek kanun yollarının düzenlenmemiş olması da ihtiyati tedbirin bölge adliye mahkemesinde ileri sürülememesinin sebepleri arasında gösterilmektedir⁴². Yukarıda belirttiğimiz üzere, kanun koyucunun açıkça düzenleme getirmediği her hususun yasaklandığı sonucuna varılamaz. Böyle bir değerlendirme yapılsa dahi, HMK m. 360 gereğince, bölge adliye mahkemesinde, aksi düzenlenmediği sürece, ilk derece yargılamasında uygulanan yargılama usulü uygulanacağından ve HMK m. 391/3 ve m. 394/5'te kanun yoluna başvuru imkânı tanınmış olduğundan bu konuda düzenleme olmadığı söylenemez⁴³. Bu nedenle, bahsi geçen gerekçe, bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir talebini inceleyememesine temel oluşturamaz.

Öte yandan, yargı kararlarında, asıl davanın görüleceği mahkeme olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir kararı veremeyeceği ifade edilmektedir⁴⁴. Bilindiği üzere, ihtiyati tedbir, dava açılmadan önce, davanın esası hakkında yetkili olan mahkemeden, dava açıldıktan sonra ise asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebilir (HMK m. 390/1). İhtiyati tedbirin davanın esası hakkında yetkili olan mahkemece incelenmesi hem davanın esasına bakan mahkemenin talep edilen ihtiyati tedbir hakkında en doğru kararı verebilecek durumda olan mahkemeden istenmesini hem de çelişkili kararlar verilmesine engel olmasını sağlamaktadır. İlk derece mahkemesi nihai karar verdikten sonra dosyadan el çektiği için davanın esasını görmeye yetkili mahkeme artık bölge adliye mahkemesidir. Başka bir deyişle, ilk derece mahkemesi nihai karar verdikten sonra bölge adliye mahkemesi davayı görmeye, davanın esasını incelemeye devam edecektir. Bu nedenle, ilk derece mahkemesinin dosyayı inceleme yetkisi bulunmamaktadır. Aksi kabul, nihai kararlar dosyadan el çekmiş olan ilk derece mahkemesinin hali hazırda davaya bakmaya yetkili olması gibi kabul edilemez bir sonucu doğurur. Ayrıca, istinaf başvurusuyla dosya bölge adliye mahkemesine intikal

⁴² Antalya BAM 11. HD, E. 2016/94, K. 2017/15, 12.01.2017, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); Samsun BAM 1. HD, E. 2017/415, K. 2017/427, 12.05.2017, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); İstanbul BAM 34. HD, E. 2018/2956, K. 2019/2056, 07.11.2019, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

⁴³ Bu konuda ayrıca bkz. aşa. III.

⁴⁴ Antalya BAM 11. HD, E. 2016/94, K. 2017/15, 12.01.2017, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); Samsun BAM 1. HD, E. 2017/415, K. 2017/427, 12.05.2017, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); İstanbul BAM 34. HD, E. 2018/2956, K. 2019/2056, 07.11.2019, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

etmesine rağmen ilk derece mahkemesinin hâlâ dosyayı incelemesine ve çelişkili kararlar çıkmasına sebebiyet verir.

Son olarak, yargı kararlarında her ne kadar HMK m. 360'dan hareketle bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir kararı veremeyeceği belirtilmişse de⁴⁵ kanaatimizce HMK m. 360 istinaf aşamasında ihtiyati tedbir talep edebilmenin en önemli dayanaklarından biridir. HMK m. 360 gereğince, bölge adliye mahkemesinde, ilk derece yargılamasında uygulanan usul uygulanacağına göre, bu aşamada dosyanın esasına giren bölge adliye mahkemesi, ihtiyati tedbir talebine ilişkin inceleme yapılabilmelidir. Bu konuda, istinaf kanun yolunu düzenleyen hükümler arasında bir yasak olmamasından da öte söz konusu hükümler ihtiyati tedbir talebinin incelenmesine elverişlidir. Bu çerçevede, istinaf yargılaması bakımından özellik arz eden hususlar hariç olmak üzere⁴⁶, ilk derece yargılamasında uygulanan usul uygulanır. Nitekim HMK m. 390'ın gerekçesinde de HMK m. 360 atfı nedeniyle istinaf aşamasında da ihtiyati tedbir talep edilebileceği açıkça belirtilmiştir⁴⁷.

II. BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİNİN İHTİYATİ TEDBİR KARARI VERME USULÜ

A. Genel Olarak

HMK m. 360 gereğince, istinaf yoluna ilişkin düzenleme bulunmayan hallerde, ilk derece mahkemesinde uygulanan yargılama usulü bölge adliye mahkemesinde de uygulanır. Bu kapsamda, bölge adliye mahkemesi, niteliğine uygun düştüğü ölçüde HMK m. 143 vd. hükümlerini uygulayarak inceleme yapabilir. İlgili düzenlemenin sebebi, bölge adliye mahkemesinin, aynı zamanda vakıa mahkemesi olmasıdır⁴⁸. Bu nedenle, istinaf yoluna ilişkin düzenlemeler daha ziyade istinaf aşamasında yapılamayacak işlemlerin sayılmasına (HMK m. 357) yönelmiştir.

⁴⁵ Antalya BAM 11. HD, E. 2016/94, K. 2017/15, 12.01.2017, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); Samsun BAM 1. HD, E. 2017/415, K. 2017/427, 12.05.2017, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); İstanbul BAM 34. HD, E. 2018/2956, K. 2019/2056, 07.11.2019, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

⁴⁶ Bu konuda bkz. aşa. II.

⁴⁷ “İstinaf aşamasında da ilk derece mahkemesindeki yargılama usulüne atıf yapıldığından istinaf yargılaması sırasında şartlar oluşmuşsa ilgili bölge adliye mahkemesinden tedbir talebinde bulunulabilir” Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/574), TBMM Yasama Dönemi 23, Yasama Yılı 3, Sıra Sayısı 393, 112.

⁴⁸ Akkaya, *İstinaf*, 259.

Öte yandan, istinaf aşamasında, ilk derece mahkemesinde olduğu kadar geniş kapsamlı inceleme yapılamaz. Bu aşamada, ileri sürülen sebeple bağlı inceleme yapılmaktadır (HMK m. 355/1). Fakat kamu düzenine aykırılık teşkil eden halleri bölge adliye mahkemesi resen gözetebilir. Bu anlamda, bölge adliye mahkemesinin vakıa denetimi yapabilmesi ve tahkikatı tamamlama görevi, tarafların kamu düzenine ilişkin olmayan istinaf sebeplerini ileri sürmesine bağlı kılınmıştır. Dolayısıyla istinaf sürecinde yargılama tüm boyutlarıyla yeniden ele alınmaz⁴⁹.

Bu kapsamda, bölge adliye mahkemesinde, öncelikle dosya üzerinden ön inceleme yapılır; temel bazı eksikliklerin olmadığı kanaatine varılırsa asıl inceleme aşamasına geçilir (HMK m. 352). Bu aşama, ilk derece yargılamasındaki tahkikat aşamasına karşılık gelmektedir⁵⁰. Bölge adliye mahkemesi, asıl inceleme aşamasında, maddi hukuk kuralları ve usul hukuku kurallarının doğru uygulanıp uygulanmamasının yanı sıra maddi vakıalara ilişkin hata ve eksikliklerin bulunup bulunmadığını da inceler. Bu nedenle, istinaf yolu aynı zamanda vakıa derecesi olarak karşımıza çıkar⁵¹.

⁴⁹ Yılmaz, *İstinaf*, 56; Yılmaz, Arslan, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Usul*, 658; Tanrıver, *Usul C. 2*, 54; Akkaya, *İstinaf*, 262.

⁵⁰ Yılmaz, *İstinaf*, 72; Yılmaz, *Şerh C. 4*, 4967; Yılmaz, Arslan, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Usul*, 669; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Usul*, 620; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 625; Meraklı Yayla, *Yeniden Tahkikat*, 61; Akkaya, *İstinaf*, 255; Tuğsavul, “İstinaf İncelemesi,” 330-331; Fakat ilk derece yargılamasından farklı olarak, istinaf yargılamasında, hukuki denetim de yapılır (Yılmaz, *Şerh C. 4*, 4967; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2235; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Usul*, 620; Meraklı Yayla, *Yeniden Tahkikat*, 61). Ayrıca bkz. “Maddede, ‘inceleme’ sözcüğü ile kastedilen esasen Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu anlamında tahkikattır. Ancak, burada ilk derecedeki tahkikattan farklı olarak, bölge adliye mahkemesi, hem denetim çerçevesinde hem de gerekirse yeniden dava konusu hakkında inceleme yapılacaktır. Maddeyle, bu anlamda incelenen konunun önemine ve kapsamına göre, incelemenin bizzat bölge adliye mahkemesi heyeti tarafından yapılmasına veya heyetçe görevlendirilecek bir üye tarafından yürütülmesine olanak sağlanmaktadır” Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/574), TBMM Yasama Dönemi 23, Yasama Yılı 3, Sıra Sayısı 393, 104. İstinaf yargılamasında, tahkikat ve sözlü yargılama aşamasının önemli ölçüde sınırlandırılmış olması nedeniyle tüm yargılama aşamalarını kapsayacak şekilde “inceleme” teriminin kullanılmış olduğuna ilişkin bkz. Budak ve Karaaslan, *Usul*, 422-423.

⁵¹ Bilge ve Önen, *Yargılama*, 639; Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 68; Yıldırım, *İstinaf*, 3; Yılmaz, *Şerh C. 4*, 4901; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2203, 2237-2238; Tanrıver, *Usul C. 2*, 55; Budak ve Karaaslan, *Usul*, 423-424; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Usul*, 598; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 626; Akkaya, *İstinaf*, 255; Akil, *İstinaf*, 205; Meraklı Yayla, *Yeniden Tahkikat*, 74; Tuğsavul, “İstinaf İncelemesi,” 315, 316.

Görüldüğü üzere, medeni yargılama hukukumuzda dar anlamda istinaf sistemi benimsenmiştir⁵². Zira bölge adliye mahkemesi, kamu düzenine ilişkin hususlar hariç olmak üzere, istinaf sebepleriyle sınırlı olarak ve istisnai durumlar dışında, tarafların ilk derece yargılamasına dâhil etmiş olduğu dava malzemesiyle bağlı olarak inceleme yapmaktadır.

Belirtilen hususlar çerçevesinde, HMK m. 360 gereğince, bölge adliye mahkemesinde, ihtiyati tedbir talebinin içeriği, tabi olunan yargılama usulü, teminat gösterme yükümlülüğü, tamamlayıcı merasim, kararın hukuki niteliği, kararın uygulanması, karara itiraz, ihtiyati tedbirden kaynaklanan tazminat davaları gibi sorunların çözümünde ilk derece yargılamasında benimsenen usul uygulanmaktadır⁵³. Bu nedenle, burada yalnızca özellik arz eden noktalar açıklanacaktır.

B. Yetkili Bölge Adliye Mahkemesi

İhtiyati tedbir, dava açılmadan önce, davanın esası hakkında yetkili olan mahkemeden, dava açıldıktan sonra ise asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebilir (HMK m. 390/1). İhtiyati tedbirin, dava açıldıktan sonra davanın görüldüğü mahkemeden farklı bir mahkemeden talep edilmesi geçersiz kabul edilmektedir⁵⁴.

İstinaf aşamasında, davanın esasını inceleyen bölge adliye mahkemesi, ilk derece mahkemesinin bağlı olduğu bölge adliye mahkemesidir. Bu nedenle, ihtiyati tedbir talebini incelemeye yetkili mahkeme de söz konusu bölge adliye mahkemesidir. Bu durum, ilk derece mahkemesinin nihai karar vermesinden sonra istinaf kanun yoluna başvurulup başvurulmamasına göre farklılık arz etmemektedir⁵⁵. Zira henüz istinaf yoluna başvurulmamış olması

⁵² Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 509; Yılmaz, *İstinaf*, 57; Yılmaz, *Şerh C. 4*, 4902; Nevhis Deren Yıldırım, “Kanun Yollarına Dair Bazı Düşünceler,” içinde *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Toplantısı VI, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007*, ed. Muhammet Özekes (Ankara: TBB, 2008), 10; Yılmaz, Arslan, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Usul*, 658; Tanrıver, *Usul C. 2*, 56; Akkaya, *İstinaf*, 103; Tuğsavul, “İstinaf İncelemesi,” 317.

⁵³ Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2261-2262; Umar, *Şerh*, 1048, 1137-1138; Simil, “İhtiyati Tedbir,” 184-185; Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 237-238.

⁵⁴ Kuru, *Usulü Cilt 4*, 4321; Yılmaz, Arslan, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Usul*, 635; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2470; S. Serhat Kırtıloğlu, “İhtiyati Tedbirler Görevli ve Yetkili Mahkeme,” içinde *Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan Cilt 1*, ed. Sabih Arkan, Cengiz Koçhisarlıoğlu, Süha Tanrıver, Kemal Şenocak, Burçak Yıldız, Murat Gürel (Ankara: Turhan, 2010), 1320; Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 260, dn. 175.

⁵⁵ Akkaya, *İstinaf*, 344. Umar’a göre, henüz istinaf dilekçesinin verilmemiş olması halinde bile, ilk derece mahkemesi, davaya bakan mahkeme vasfını yitirmiştir. Bu

halinde dahi nihai kararlar birlikte ilk derece mahkemesi dosyadan el çekmiştir; artık davanın esasına bakmaya yetkili değildir. İlk derece mahkemesinin verdiği nihai kararın ardından inceleme bölge adliye mahkemesi tarafından yürütülecektir. Bu nedenle, her durumda, ihtiyati tedbir talebini içeren bağımsız bir dilekçeyle veya istinaf başvurusuyla birlikte ya da yargılama esnasında bir dilekçeyle bölge adliye mahkemesinden talep edilmelidir⁵⁶.

Ayrıca, istinaf aşamasında, ihtiyati tedbir talepleri ilk derece mahkemesinin bağlı olduğu bölge adliye mahkemesine yöneltilmelidir. Zira bölge adliye mahkemeleri, kendi yargı çevresi içinde yer alan ilk derece mahkemeleri tarafından verilen ve kesin olmayan kararlara karşı yapılacak başvuruları incelemektedir (5235 s. K. m. 33; m. 36/1,1). Bölge adliye mahkemesinin bu yetkisi kesin yetki kuralı olarak düzenlenmiştir⁵⁷.

Belirtilen hususlar çerçevesinde, istinaf aşamasında, ilk derece mahkemesi veya ilk derece mahkemesinin bağlı olmadığı başka bir bölge adliye mahkemesi tarafından ihtiyati tedbir kararı verilemez. Zira istinaf başvurusuyla birlikte dava yetkili bölge adliye mahkemesinde derdest hale gelir. Bölge adliye mahkemesinde davanın esasını incelenirken, ilk derece mahkemesinin veya yetkisiz bir bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir kararı vermesi, hem ihtiyati tedbir taleplerinin hızlı bir şekilde incelenerek karara bağlanmasına aykırılık teşkil eder hem de çelişkili kararlar verilmesine sebep olabilir.

C. İhtiyati Tedbir Yargılaması

İhtiyati tedbirlerin incelenmesinde basit yargılama usulü uygulanır (HMK m. 316/1, c). Kanun koyucu, davadan önce veya dava esnasında

---

nedenle, istinaf dilekçesinin verileceği, “esas hakkında görevli ve yetkili mahkeme” bölge adliye mahkemesidir (Umar, *Şerh*, 1138).

⁵⁶ HMK m. 390/3 dava açmadan önce veya dava esnasına talep edilen ihtiyati tedbirler bakımından ayırım yapmamıştır. Bu nedenle, her hâlükârda ihtiyati tedbir dilekçe ile talep edilmelidir. Duruşma esnasında tutanağa geçirtmek suretiyle tedbir talebinde bulunulamaz. Aynı yönde bkz. Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 232; Özkes, *Pekantez Usul*, 2473. Aksi yönde bkz. Yılmaz, *Şerh C. 4*, 5281.

⁵⁷ Özbek, *İstinaf ve Temyiz*, 91; Muhammet Özkes, “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Kanun Yolu İncelemesi-Özellikle İstinaf,” *LHD* 2, S. 23 (2004): 3106; Akkaya, *İstinaf*, 167. Aksi yönde bkz. Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 235, dn. 50. Ayrıca, kanun koyucu, bölge adliye mahkemeleri için yetki sözleşmesi yapılmasını açıkça yasaklamıştır (HMK m. 357/2).

tedbir talebi bulunulması bakımından bir ayrıma gitmemiştir. Bu nedenle, yazılı yargılama usulüne tabi bir dava olsa dahi ihtiyati tedbir basit yargılama usulüne göre görülür⁵⁸. Dolayısıyla davadan sonra talep edilen ihtiyati tedbir kısmen de olsa farklı bir yargılama gerektirebilir⁵⁹.

Bunun dışında, ihtiyati tedbir yargılaması birtakım farklı özellikler gösterir. Genelde geçici hukuki koruma tedbirlerinde, özelde ise ihtiyati tedbirde, yargılamanın basit ve hızlı şekilde yapılması esastır⁶⁰. Bu kapsamda, ilk olarak dosya üzerinden yapılan incelemeyle, karşı taraf dinlenmeden karar verilebilir. İkinci olarak ise, yaklaşık ispat yeterli görülür. Bunun dışında, özel kanunlarda yer alan yargılamaya ilişkin kurallar da göz önünde bulundurulmalıdır.

İlk derece mahkemesi, ihtiyati tedbir talebi üzerine kural olarak iki tarafı dinledikten sonra karar verir (HMK m. 316/1, c; m. 320). Fakat HMK m. 390/2 gereğince, “*talep edenin haklarının derhâl korunmasında zorunluluk bulunan hâllerde, hâkim karşı tarafı dinlemeden de tedbire karar verebilir*”. O halde, talep edenin haklarının korunmasında zorunluluk bulunan haller bakımından karşı taraf dinlenmeden tedbir kararı verilebilir. Örneğin, karşı tarafın dinlenmesi, yani ihtiyati tedbir talebini öğrenmesi dava konusunun devrine veya tahribine sebep olabilecekse tedbirin amacının bertaraf edilmesine ya da zedelenmesine engel olmak amacıyla karşı taraf dinlenmeden karar verilebilir.

Geçici hukuki koruma tedbirlerinde, adil yargılanma hakkı (AY m. 36) ve hukuki dinlenilme hakkının (HMK m. 27) yumuşatılmasının sebebi⁶¹, talebin karşı tarafa bildirilmesi ve karşı tarafın cevabının beklenmesinin tedbirle ulaşılmak istenen amaca engel olabilesidir. Bu bağlamda, talep

⁵⁸ Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2482.

⁵⁹ Deren Yıldırım, *İhtiyati Tedbir*, 12; Erişir, *İhtiyati Tedbir Türleri*, 164; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2482; Özekes ve Erişir, “Konusu Para Alacağı Olan Geçici Hukuki Korumalar,” 1258; Güneş, “İstinaf İncelemesi,” 167-168. Geçici hukuki korumanın asıl davadan tamamen farklı bir yargılama usulüne tabi olduğuna ilişkin bkz. Max Vollkommer, “§ 920,” içinde *Zivilprozessordnung*, ed. Richard Zöllner (Köln: Otto Schmidt, 2014), Rn. 14.

⁶⁰ Arslan, “Yenilikler,” 8; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2474; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 699.

⁶¹ Adil yargılanma hakkı ve hukuki dinlenilme hakkı geçerliliğini korur; fakat talepte bulunanın geçici hukuki koruma talebi ile karşı tarafın hukuki dinlenilme hakkı karşı karşıya geldiğinde, talepte bulunanın ihtiyacına öncelik verilir (Özekes, “İhtiyati Tedbir,” 116). İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Özekes, *İhtiyati Haciz*, 210.

edenin yakın veya gerçekleşmesi muhtemel tehlike nedeniyle zarar görme ihtimalinin olması halinde karşı taraf dinlenmeden karar verilebilir. Fakat bu halde, tedbir talep edenden teminat alınır (HMK m. 392) ve karşı tarafın karardan sonra itiraz etmek suretiyle dinlenmesine imkân tanınır (HMK m. 394).

İhtiyati tedbir yargılamasında özellik arz eden bir diğer unsur, ihtiyati tedbirde yaklaşık ispat ölçüsünün benimsenmesidir. Buna göre, ihtiyati tedbir talep eden taraf tedbirin sebebi ile türünü açıkça belirtmeli ve davanın esas yönünden haklılığını yaklaşık olarak ispatlamalıdır (HMK m. 390/3). Yaklaşık ispat, “*yalın bir iddiadan daha çok, tam ispattan daha az*” bir durumu ifade etmektedir⁶². Bu çerçevede, tedbir talep eden tarafın, iddia ettiği hakkın varlığı ve onun varlığının tehlikede olduğu konusunda kuvvetli bir kanaat oluşturması yeterlidir⁶³. O halde, hukuki koruma talebinde bulunan taraf, tedbire esas olan hakkı, talep ettiği tedbir türünü, tedbir sebebini ve buna ilişkin vakıaları objektif şekilde ortaya koymalı, tedbir talebini haklı kılan delilleri belirterek dilekçesine eklemelidir. Taraflar arasında menfaat dengesinin bozulmaması amacıyla, yargılama içinde dinlendiği takdirde karşı tarafın da yaklaşık ispat ölçüsünden yararlanması sağlanmalıdır⁶⁴.

⁶² Özeker, “İhtiyati Tedbir,” 120; Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 244. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Özeker, *İhtiyati Haciz*, 221.

⁶³ Üstündağ, *İhtiyati Tedbir*, 47; Deren Yıldırım, *İhtiyati Tedbir*, 11; Yılmaz, *Hukuki Himaye Tedbirleri*, 893-895; Kuru, *Usul Cilt 4*, 4326; Arslan, “Yenilikler,” 9, 13; Özeker, “İhtiyati Tedbir,” 120; Yılmaz, Arslan, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Usul*, 636; Özeker, *Pekcanitez Usul*, 2476; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Usul*, 668; Tanrıver, *Usul C. 2*, 221; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 710; Erişir, *İhtiyati Tedbir Türleri*, 188; Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 244. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Özeker, *İhtiyati Haciz*, 221-222. “*Diğer taraftan, ihtiyati tedbir isteğinin kabul edilebilmesi bakımından HMK'nın 390/3. maddesi ile ihtiyati tedbir isteyen haklılığı konusunda tam kanaat değil, kuvvetle muhtemel yaklaşık bir kanaatin yeterli olacağı öngörülmüş olup, yasanın hükümet gerekçesinde de belirtildiği üzere yaklaşık ispat durumunda; ‘...hakim o iddianın ağırlıklı ihtimal olarak doğru olduğunu kabul etmekle birlikte zayıf bir ihtimal de olsa aksinin mümkün olduğu ihtimalini gözardı edemez. Bu sebepledir ki, haksız olma ihtimali de dikkate alınarak talepte bulunandan teminat alınması...’ hükme bağlanmıştır*” Y. 1. HD, E. 2012/5543, K. 2012/4817, 27.04.2012, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

⁶⁴ Deren Yıldırım, *İhtiyati Tedbir*, 51 vd; Özeker, “İhtiyati Tedbir,” 120-121; Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 244-245.

İhtiyati tedbirde ispat araçları ve ispat yükü konusunda genel hükümlerin uygulama alanı bulanacağını belirtmek gerekir⁶⁵. Bu nedenle, ihtiyati tedbir talebinde bulunan taraf, kesin delille ispatı gereken hususları kesin delillerle, takdiri delillerle ispatı gereken hususları takdiri delillerle iddiasını ispat yükü altındadır. Bununla birlikte, delillerin değerlendirilmesi farklılık arz edebilir. Örneğin, ihtiyati tedbir talebinde bulunanın ibraz etmiş olduğu senedin üzerindeki imzanın kendisinden sadır olup olmadığının davanın esasına girilmeden incelenmesi yeterlidir⁶⁶.

Kanun koyucu, bölge adliye mahkemesinin incelemesine ilişkin esasları belirlemiştir (HMK m. 354-360). Bununla birlikte, bölge adliye mahkemesinde uygulanacak yargılama usulüne ilişkin açık bir düzenleme öngörmemiştir. Bölge adliye mahkemesinin yeniden yargılama yapabilmesi de göz önünde bulundurulduğunda tahkikat işlemlerinin hangi usule göre yürütüleceği sorusu ortaya çıkmaktadır. HMK m. 360 uyarınca, aksine düzenleme bulunmayan hallerde, ilk derece mahkemesinde uygulanan yargılama usulü bölge adliye mahkemesi için de geçerlidir⁶⁷. Bu nedenle, somut uyuşmazlık bakımından ilk derece mahkemesinin uyguladığı yargılama usulü esas alınmalıdır⁶⁸. Bölge adliye mahkemesi, ilk derece

⁶⁵ Üstündağ, *İhtiyati Tedbir*, 47; Özkes, “İhtiyati Tedbir,” 119, 121; Arslan, “Yenilikler,” 9, 13; Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 245; Ahmet Başözen, “Güncel Yargıtay Kararları Işığında İhtiyati Tedbirlerde ‘Yaklaşık İspat’ ve ‘İhtimal’ Kavramı,” *DEÜHFD* 16, Özel Sayı: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan (2014): 681. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Özkes, *İhtiyati Haciz*, 224. İhtiyati tedbir talebinin bütün delillerle ispatlanabileceği hakkında bkz. Hakan Albayrak, *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yaklaşık İspat* (Ankara: Yetkin, 2013), 193. Ayrıca, doktrinde bir görüşe göre ise, kesin delille ispatı gereken hallerde, tam ispat ölçüsünün düşürülmesi mümkün değildir. Bu nedenle, yaklaşık ispat, ispat faaliyetinde kullanılan delillerin takdiri olmasına mahsus olarak değerlendirilmelidir [Oğuz Atalay, *Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı* (İzmir: DEÜ Rektörlük Matbaası, 2001), 45; Başözen, “‘Yaklaşık İspat’ ve ‘İhtimal’ Kavramı,” 659].

⁶⁶ Özkes, “İhtiyati Tedbir,” 121; Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 245. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Özkes, *İhtiyati Haciz*, 226-227; Güneş, “İstinaf İncelemesi,” 94, 148.

⁶⁷ İstinaf yargılamasında ortaya çıkabilecek boşluklara engel olmak amacıyla HMK m. 360’ın “*Bu bölümde aksine hüküm bulunmayan hallerde, Hukuk Muhakemeleri Kanununun ilk derece mahkemesi ile ilgili hükümleri kıyasen uygulanır*” şeklinde değiştirilmesi gerektiğine ilişkin olarak bkz. Yılmaz, *Şerh C. 4*, 4997.

⁶⁸ Ejder Yılmaz, *İstinaf* (Ankara: Yetkin, 2005), 81; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 536; Özkes, *İstinaf ve Temyiz*, 86; Özkes, *Pekcanitez Usul*, 2240-2241; Tanrıver, *Usul C. 2*, 78, 83-84; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Usul*, 627;

mahkemesi yazılı yargılama usulünü uygulamışsa yazılı yargılama usulüne göre, basit yargılama usulünü uygulamışsa basit yargılama usulüne göre tahkikatı yürütmelidir⁶⁹. Bununla birlikte, istinaf kanun yoluna ilişkin özel bir düzenlemenin bulunduğu hallerde öncelikle özel hükmün uygulanacağına şüphe yoktur⁷⁰. Bu nedenle, ilk derece mahkemesinde o konuda uygulanan yargılama usulünün istinaf yolunun niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanacağı unutulmamalıdır⁷¹. Örneğin, sadece istinaf yoluna başvuru ve cevap dilekçesi vardır ve bu aşama ilk derece mahkemesinin huzurunda gerçekleşir (HMK m. 348/1); ayrıca katılma yoluyla istinaf yoluna başvurmak mümkündür (HMK m. 348); ön inceleme aşamasında temel eksikliklerin varlığı halinde varlığı gerekli kararların verilmesi esastır (HMK m. 352); tahkikat aşaması belirli sınırlamalarla uygulanır (HMK m. 357); bölge adliye mahkemesinin duruşmasız karar vereceği hallerde sözlü yargılama aşaması uygulanmaz (HMK m. 353) ve bölge adliye mahkemesinin verdiği kararlar ilk derece mahkemesinden farklıdır (HMK m. 353; m. 356/2).

Bölge adliye mahkemesinde, aksine hüküm bulunmayan hâllerde, ilk derece mahkemesinde uygulanan yargılama usulü uygulanır (HMK m. 360). Buna göre, bölge adliye mahkemesinde, ihtiyati tedbir talepleri ve bunlara

---

Akkaya, *İstinaf*, 259; Meraklı Yayla, *Yeniden Tahkikat*, 32. Yazılı ve basit yargılama usulünün farklılık gösterdiği hususların istinafa ilişkin düzenlemelerle birlikte değerlendirilmesi halinde, istinaf incelemesinde yargılama usullerinin farklılık ortaya çıkarmadığı konusunda bkz. Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 627.

⁶⁹ “Bu Bölümde aksi belirtilmediği takdirde bölge adliye mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kararını inceledikten sonra duruşma yapılmasına karar verirse, bundan sonraki incelemesini, ilk derece mahkemesinde uygulanmış olan yargılama usulüne göre yapacaktır. Örneğin ilk derece mahkemesinde yazılı yargılama usulü uygulanmış ise bölge adliye mahkemesinde de yeniden yapılacak incelemede yazılı yargılama usulü uygulanacaktır” Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/574), TBMM Yasama Dönemi 23, Yasama Yılı 3, Sıra Sayısı 393, 106.

⁷⁰ Bu kapsamda, dilekçeler aşaması ve ön inceleme aşamasına ilişkin olarak istinaf aşamasını düzenleyen hükümler arasında özel hükümler bulunması sebebiyle HMK m. 360’ın esas itibarıyla, tahkikat aşaması, sözlü yargılama aşaması ve karar aşaması bakımından işlerlik kazanacağı belirtilmelidir (Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2240; Tanrıver, *Usul C. 2*, 78; Akkaya, *İstinaf*, 259-260; Meraklı Yayla, *Yeniden Tahkikat*, 32).

⁷¹ Özekes, *İstinaf ve Temyiz*, 86; Tanrıver, *Usul C. 2*, 78; Akkaya, *İstinaf*, 259; Meraklı Yayla, *Yeniden Tahkikat*, 32; Şule Güneş, “Medeni Usul Hukukunda İstinaf İncelemesi Sonunda Verilebilecek Kararlar ve Sonuçlar” (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2021), 94.

karşı yapılan itirazlar basit yargılama usulüne göre görülür (HMK m. 316/1,c). Basit yargılama usulünde, kural olarak inceleme duruşmalı olarak yapılmaktadır. Fakat mümkün olan hâllerde taraflar duruşmaya davet edilmeden dosya üzerinden karar verilebilir (HMK m. 320/1)⁷². İstinaf kanun yolunda da asıl olan duruşmalı yargılama yapılmasıdır (HMK m. 356). Bununla birlikte, kanun koyucu, bölge adliye mahkemesinin duruşma yapılmadan karar vereceği halleri açıkça düzenlemiştir (HMK m. 353). İlk bakışta, HMK m. 360'ta belirtilen “aksine hüküm bulunmayan hallerde” ifadesinin neticesi olarak istinaf aşamasına ilişkin getirilmiş olan düzenlemelere öncelik verilmesi ve HMK m. 353 hükmü dışında kalan her durumda duruşmalı yargılama yapılması gerektiği belirtilebilir. Söz konusu görüşün kabulü halinde, bölge adliye mahkemesinin basit yargılama usulüne tabi olan tüm uyuşmazlıklarda duruşmalı inceleme yapması gerektiği belirtilmelidir. Bununla birlikte, kanaatimizce söz konusu düzenleme yazılı yargılama esas alınarak ve vakta denetiminin etkin şekilde yapıldığı durumlar için getirilmiştir. Aksi takdirde, ilk derece yargılamasında basit yargılama usulüne göre duruşmasız olarak incelenen uyuşmazlıklar dahi bölge adliye mahkemesinde duruşmalı olarak incelenecektir. Öte yandan, ihtiyati tedbir talepleri de kural olarak duruşmalı incelense de, kanun koyucu açıkça gecikmenin hak kayıplarına neden olabileceği hallerde, hâkimin karşı tarafı dinlemeden de karar verebileceğini öngörmüştür (HMK m. 390/2).

⁷² Doktrinde baskın görüşe göre, “mümkün olan hallerde” ifadesiyle kanunlarda hâkime bu konuda yetki tanınan haller olarak anlaşılmalıdır. Bu nedenle, duruşma yapma konusunda hâkimin takdir yetkisinin olduğu söylenemez. Bu konuda özel düzenleme olmamasına rağmen hâkimin duruşma yapmaması hukuki dinlenilme hakkının gereklerinin yerine getirilmemesine sebep olur [Yılmaz, *Şerh C. 4*, 4676; Murat Atalı, *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku Cilt 3* (İstanbul: On İki Levha, 2017), 2100]. Aksi görüşe göre ise, hâkim, uyuşmazlığın/işin niteliği elverdiği ölçüde duruşma yapmadan dosya üzerinden karar verebilir (Yılmaz, Arslan, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Usul*, 790). *Akyol Aslan* ise, basit yargılama usulünde duruşma yapmadan karar verilemeyeceğini belirtmiştir [Leyla Akyol Aslan, “Yazılı Yargılama Usulünde Delillerin Sunulması İçin Taraflara Süre Verilmesine İlişkin HMK m. 139/1-ç Hükümünün Basit Yargılama Usulünde Uygulanıp Uygulanamayacağı,” *SÜHFD* 29, S. 4 (2021): 3371, dn. 44]. Yargıtay’ın da açık düzenleme ile hâkime takdir yetkisinin tanınması gerektiğini belirttiği kararları olduğu gibi [Y. 6. HD, E. 2015/6257, K. 2015/9833, 12.11.2015, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); Y. 8. HD, E. 2017/5945, K. 2017/13924, 26.10.2017, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi)] açık hüküm olmasa da hâkimin takdir yetkisinin olduğuna ilişkin kararları da bulunmaktadır [HGK, E. 2013/2430, K. 2015/1500, 05.06.2015, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); HGK, E. 2013/777, K. 2014/389, 26.03.2014, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); 22. HD, E. 2017/40730, K. 2017/22064, 18.10.2017, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi)].

İhtiyati tedbir taleplerinin bölge adliye mahkemesi tarafından mutlaka duruşmalı olarak inceleneceğini savunmak kanun koyucunun iradesine aykırı olacaktır. Ayrıca, ihtiyati tedbirin amacına da aykırı olacaktır. Zira ihtiyati tedbir, gecikme sebebiyle meydana gelebilecek sakınca veya ciddi bir zararın engellenmesi ya da durdurulmasını hedeflemektedir. Belirtilen sebeplerle, HMK m. 356 nedeniyle bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir taleplerini mutlaka duruşmalı olarak inceleyeceği sonucuna varılamaz. Bu halde, hem ilk derece yargılamasının özellikleri hem de ihtiyati tedbirin amacı gözetilerek bölge adliye mahkemesinin karşı tarafı dinlemeden de karar verebileceğini belirtmek gerekir⁷³.

Bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir talebini kural olarak duruşmalı olarak inceleyeceğini, ancak talep edenin haklarının derhâl korunmasında zorunluluk bulunan hâllerde, karşı tarafı dinlemeden de tedbire karar verebileceğini belirttik. Bölge adliye mahkemesi, talep edenin haklarının derhal korunmasında zorunda olmadığı kanaatine varırsa iki tarafı da dinleyerek karar verir. Bu halde, tarafların mümkün olan en yakın tarihte duruşmaya davet edilmesi gerekir. Fakat taraflar duruşmaya gelmezse, dosya işlemiden kaldırılmamalı (HMK m. 150), acele olarak bir karar verilmelidir⁷⁴. Zira geçici hukuki koruma tedbirleri, gecikme sebebiyle meydana gelebilecek sakınca veya ciddi bir zararın engellenmesi ya da durdurulması amacıyla kabul edilmiş acele işlerdendir (HMK m. 103/1,a). Ayrıca, bölge adliye mahkemesinde duruşmalı olarak inceleme yapılacak hallerde, duruşma davetiyesinde duruşmada hazır bulunmadıkları takdirde tahkikatın yokluklarında yapılacağı açıkça belirtilir (HMK m. 358/1). Dolayısıyla hem ihtiyati tedbir acele işlerden olduğundan hem de istinaf aşamasına ilişkin özel düzenleme gereğince, taraflar duruşmaya gelmeseler dahi bölge adliye mahkemesi dosyanın işlemiden kaldırılmasına karar veremez.

⁷³ İstinaf aşamasında talep edilse dahi geçici hukuki koruma tedbirlerine ilişkin özel hükümlerin uygulanması gerektiği, bu çerçevede, bölge adliye mahkemesinin dosya üzerinden karar verebileceği hakkında bkz. Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 152-153; Akkaya, *İstinaf*, 345. İhtiyati haczin duruşmasız olarak incelenebileceği, fakat borçlunun yazılı itirazları alınmadan karar verilmemesi gerektiği yönünde bkz. Yardım, *İhtiyati Haciz*, 239.

⁷⁴ İlk derece yargılaması bakımından aynı yönde bkz. Bilge ve Önen, *Yargılama*, 373; Postacıoğlu, *Usul*, 493; Üstündağ, *Yargılama*, 587; Yılmaz, *Şerh C. 4*, 5281; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 410; Özekes, "İhtiyati Tedbir," 114; Taş Korkmaz, "İhtiyati Tedbirler," 82; Yılmaz, Arslan, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Usul*, 636; Konuralp, "İhtiyati Tedbirler," 244. Özekes, aynı neticeye HMK m. 394/4'ün kıyasen uygulanması suretiyle varmaktadır (Özekes, *Pekantez Usul*, 2483).

Bölge adliye mahkemesi, aksine hüküm bulunmayan hallerde, ilk derece mahkemesinde uygulanan yargılama usulüne göre inceleme yapacağından (HMK m. 360) ispat derecesine ilişkin hüküm (HMK m. 390/3) istinaf aşamasında da uygulama alanı bulacaktır. Bu kapsamda, bölge adliye mahkemesi, tedbir talep eden tarafın, iddia ettiği hakkın varlığı ve onun varlığının tehlikede olduğu konusunda kuvvetli bir kanaat edindiği takdirde ihtiyati tedbir kararı verebilecektir.

Son olarak, bölge adliye mahkemesinde ileri sürülen ihtiyati tedbir talebi ile iddia ve savunmanın değiştirilmesi veya genişletilmesi yasağının ihlal edilip edilmeyeceği incelenmelidir. İstinaf incelemesi esnasında yapılamayacak işlemler HMK m. 357'de belirtilmiştir. Söz konusu işlemlerden çalışmamızı ilgilendiren ise, bu aşamada iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesinin yasak olmasıdır. Bu noktada, ihtiyati tedbir talebinin iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağını ihlal edip etmeyeceği sorusu ortaya çıkmaktadır. Kanaatimizce istinaf aşamasında talep edilen ihtiyati tedbir ile iddia ve savunmanın değiştirilmesi ya da genişletilmesi mümkün değildir. Zira ihtiyati tedbir ile bir hakkın varlığı ve bunun tehlikede olduğu iddia edilmektedir. Hakkın varlığı davanın esasını oluşturduğundan bu konudaki iddiaya ilişkin vakıa ve deliller ilk derece mahkemesinde ileri sürülmüştür. Dolayısıyla hakkın tehlikede olduğuna ilişkin olarak vakıa ve deliller bakımından bu soru önem taşımaktadır. İhtiyati tedbir, kesin hukuki korumanın anlamını yitirmemesi amacıyla yargılama başlamadan önce ve yargılama esnasında güvence sağlamaktadır. Bu nedenle, tehlikenin varlığını ispata elverişli olan vakıa ve delillerin ileri sürülmesi yasak kapsamında değerlendirilmemelidir. Nitekim doktrinde ilk derece yargılamasına ilişkin olarak da ihtiyati tedbir yargılamasının, iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağına (HMK m. 141) tabi olmadığı, bu nedenle, karşı tarafın açık muvafakati olmadan veya ıslaha başvurmadan talebi destekleyen yeni vakıaları ileri sürmenin ya da ihtiyati tedbir türünü değiştirmenin yahut farklı bir geçici hukuki koruma talep etmenin mümkün olduğu kabul edilmektedir⁷⁵. Kaldı ki, ilk derece yargılaması bakımından iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve değiştirilmesi yasağına tabi olmayan haller

---

⁷⁵ Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2482-2483. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Özekes, *İhtiyati Haciz*, 196-198. Karşı tarafın açık muvafakati olmadan veya ıslaha başvurmadan ihtiyati tedbirin ihtiyati hacze, ihtiyati haczin ihtiyati tedbire dönüştürülemeyeceği hakkında bkz. Erişir, *İhtiyati Tedbir Türleri*, 531-532.

istinaf yargılaması bakımından da geçerli kabul edilmelidir⁷⁶. Özellikle ihtiyati tedbir ihtiyacının sonradan ortaya çıktığı hallerde, tehlikeyi oluşturan vakıalar sonradan ortaya çıktığından bölge adliye mahkemesi tarafından da incelenebilmelidir⁷⁷.

D. İhtiyati Tedbiri Tamamlayan İşlemler

İhtiyati tedbir kararı dava açılmasından önce verilmişse, tedbir talep eden, bu kararın uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren iki hafta içinde esas hakkındaki davasını açmak ve dava açtığına ilişkin evrakı, kararı uygulayan memura ibraz etmek suretiyle dosyaya koydurmak ve karşılığında bir belge almak zorundadır (HMK m. 397/1). İhtiyati tedbirin uygulanmasının talep edildiği tarihten itibaren iki hafta içinde dava açılmaması halinde, ihtiyati tedbir kendiliğinden kalkar. Hukuken ortadan kalkan ihtiyati tedbirin fiilen de ortadan kaldırılması için, aleyhine karar verilen tarafın talebi üzerine görevli memur gerekli işlemleri yapar. İhtiyati tedbirin muhatabına zarar vermemesi amacıyla, ihtiyati tedbirin kalkmış veya kaldırılmış olduğu ilgili yerlere bildirilir (HMK m. 397/3).

Söz konusu düzenleme ile davanın sürünmede kalmaması ve karşı tarafın uzun süre baskı altında tutulmaması için esas hakkında dava açmak suretiyle asıl hukuki korumanın belirlenmesi esası benimsenmiştir⁷⁸. Zira yaklaşık ispat ölçüsüyle ve bazı hallerde karşı taraf dinlenmeden tedbir kararı verilmesinin mümkün olması sebebiyle ihtiyati tedbir geçici bir hukuki koruma sağlamaktadır. Bu kapsamda, belirli süre içinde tedbirin uygulanmasının talep edilmesi ve dava açılması gerekmektedir. İhtiyati

⁷⁶ Özkes, *Pekcanitez Usul*, 2247-2248; Akil, *İstinaf*, 310.

⁷⁷ İhtiyati tedbire mahsus olmamakla birlikte aynı yönde bkz. Tanrıver, *Usul C. 2*, 77; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 628; Akil, *İstinaf*, 310; Akkaya, *İstinaf*, 289-290. Sözlü yargılamadan sonra ortaya çıkan vakıaların yeni bir davanın konusunu oluşturacağına ilişkin bkz. Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 512. İlk derece mahkemesi kararından sonra ortaya çıkan vakıalar için aynı yönde bkz. Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 473-474.

⁷⁸ Kuru, *Usulü Cilt 4*, 4356; Arslan, "Yenilikler," 21; Özkes, *Pekcanitez Usul*, 2549; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Usul*, 672; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 714; Konuralp, "İhtiyati Tedbirler," 262. Ayrıca bkz. "Tedbirin geçiciliği dikkate alındığında, hukukî durumun uzun süre askıda kalması ve tedbirin karşı taraf üzerinde baskı unsuru olarak kullanılması düşünülemez. Bu sebeple tedbirin, kısa sürede davaya dönüştürülmesi, asıl talebin yargı organına yöneltilmesi gerekir" Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/574), TBMM Yasama Dönemi 23, Yasama Yılı 3, Sıra Sayısı 393, 117.

tedbiri tamamlayan söz konusu işlemlerin yapılması halinde, mahkeme aksi yönde yeni bir karar vermediği sürece, tedbirin etkisi nihai kararın kesinleşmesine kadar devam etmektedir (HMK m. 397/2).

İhtiyati tedbir, istinaf başvurusu ile veya uyuşmazlık bölge adliye mahkemesinde görülürken talep edilmişse, tarafın yapması gereken tek işlem kararın uygulanmasını sağlamaktır. Fakat ilk derece mahkemesinin nihai kararının ardından ve henüz istinaf kanun yoluna başvurulmadan önce bir dilekçeyle bölge adliye mahkemesinden talep edilmişse, bu durumda, ilk derece mahkemesinin nihai kararına karşı istinaf yoluna başvurma zorunluluğu olup olmadığı sorusu gündeme gelebilir. İlk derece mahkemesinde dava açılmadan önce ihtiyati tedbir talep edilmesi halinde, kararın uygulanmasının talep edildiği tarihten itibaren iki hafta içinde asıl davayı açma zorunluluğu bulunmaktadır. Kanaatimizce söz konusu hüküm istinaf aşamasında da kıyasen uygulanmalıdır. Şöyle ki, yukarıda belirttiğimiz üzere, ilgili düzenlemenin amacı, hukuki durum askıda olduğundan karşı tarafın uzun baskı altında tutulmasına engel olmaktır. İhtiyati tedbir talep edenin istinaf yoluna başvurmadan bir dilekçe ile bölge adliye mahkemesinden talep edilmesinde de benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. Örneğin, ilk derece mahkemesinin nihai kararının ardından ortaya çıkan tehlike veya tehdit sebebiyle tedbir talep edilmişse, hukuki durum sürüncemede kalmaktadır. Bu nedenle, bölge adliye mahkemesine istinaf başvurusunda bulunulmalı ve davanın esası incelenmeye devam etmelidir. Dolayısıyla her ne kadar istinaf başvurusunda bulunmak dava açmak şeklinde değerlendirilemese de maddenin amacına uygun şekilde asıl talebin incelenebilmesi için istinaf başvurusunda bulunma zorunluluğu kabul edilmelidir. Söz konusu işlem, istinaf aşamasında tamamlayıcı işlem olarak nitelendirilmelidir⁷⁹. Bu durum, esas itibarıyla, bölge adliye mahkemesinde niteliğine uygun düştüğü ilk derece yargılamasında uygulanan usulün uygulanmasının (HMK m. 360) da gereğidir. Bu çerçevede, ihtiyati tedbir talebinde bulunan, kararın uygulanmasını talep etmezse ve/veya uygulanmasını talep ettikten sonra istinaf başvurusunda bulunmazsa tedbirin kendiliğinden kalkacağı kabul edilmelidir⁸⁰.

Ayrıca, istinaf kanun yoluna başvuru süresi olan ilamın tebliğinden itibaren başlayan iki haftalık süre (HMK m. 345) de gözden kaçırılmamalıdır. Buna göre, ihtiyati tedbir talep eden taraf, ihtiyati tedbir

⁷⁹ Simil, "İhtiyati Tedbir," 186-187.

⁸⁰ Simil, "İhtiyati Tedbir," 187.

kararının tefhim veya tebliğinden itibaren bir hafta içinde kararın uygulanmasını talep etmeli (HMK m. 393/1) ve bu tarihten itibaren iki hafta içinde istinaf yoluna başvurmalıdır (HMK m. 397/1). Bu süreç içinde aynı zamanda nihai kararın tebliğinden itibaren iki haftalık kanun yoluna başvuru süresinin kaçırılmamasına özen gösterilmelidir.

İlk derece yargılamasında olduğu gibi, bu halde de ihtiyati tedbir talep eden tarafın, istinaf kanun yoluna başvurduğuna dair belgeyi memura ibraz etme, ihtiyati tedbir dosyasına koydurma ve karşılığında belge olma zorunluluğu vardır. Bu işlemler yapılmadığı takdirde ihtiyati tedbir kendiliğinden kalkmış olur.

E. İhtiyati Tedbir Kararına Karşı Konulması

1. İhtiyati Tedbir Kararına İtiraz

İhtiyati tedbir talebinin reddi kararı karşı istinaf kanun yoluna başvurulabilir (HMK m. 391/3, c. 1; m. 341/1,b). Ayrıca, dinlenerek aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen taraf da istinaf yoluna başvurabilir (HMK m. 391/3, c. 2; m. 341/1,b). İhtiyati tedbir talebi hakkında duruşma yapılmadan karar verilmişse, dinlenmeden kendisi aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen taraf karara itiraz edebilir (HMK m. 394/1, c. 1). Başka bir deyişle, doğrudan istinaf yoluna başvuramaz⁸¹. Son olarak, ihtiyati tedbir kararının uygulanmasından dolayı menfaati açıkça ihlal edilen üçüncü kişiler de karara itiraz edebilir (HMK m. 394/3).

İlk derece mahkemesi, itiraz üzerine ilgilileri dinlemek için davet eder. Fakat taraflar gelmeseler dahi dosya üzerinden inceleme yaparak karar verir; yani dosyanın işleminden kaldırılmasına karar vermez. Bu halde, mahkeme, itirazı haklı bulursa ihtiyati tedbir kararını değiştirebilir ya da kaldırabilir (HMK m. 394/4).

Bölge adliye mahkemesinde, ihtiyati tedbir talebinin duruşma yapılmadan incelenmesine karar verilmişse, yargılama esnasında savunma hakkını kullanamayan karşı tarafın itiraz sebeplerini ileri sürebilmesi gerekir. Aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen taraf veya menfaati açıkça ihlal edilen üçüncü kişi, bu karara karşı bölge adliye mahkemesinde itiraz edebilir⁸².

⁸¹ Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 143; Yılmaz, *Şerh C. 4*, 5313; Yılmaz, Arslan, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Usul*, 638; Özkes, *Pekcanitez Usul*, 3060; Budak ve Karaaslan, *Usul*, 377; Tanrıver, *Usul C. 2*, 231; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 719;

⁸² Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 717.

Kanun'un itirazın "kararı veren mahkeme" tarafından inceleneceğini öngörmesi bunu haklı kılmaktadır (HMK m. 394/2)⁸³. İhtiyati tedbir talebini bölge adliye mahkemesi incelediğine ve itiraz sebepleri istinaf aşamasında ortaya çıktığına göre itiraz sebepleri kararı veren mahkeme olan bölge adliye mahkemesi nezdinde ileri sürülmelidir. Dolayısıyla bölge adliye mahkemesinin vermiş olduğu ihtiyati tedbir kararına itirazın yapılacağı merci uyuşmazlığın esasını inceleyen ve karar veren bölge adliye mahkemesidir⁸⁴.

Bölge adliye mahkemesi itirazı duruşmalı olarak inceler (HMK m. 394/4; m. 356). Bu çerçevede, duruşma davetiyesinde duruşmada hazır bulunmadıkları takdirde tahkikatın yokluklarında yapılacağı açıkça belirtilir (HMK m. 358/1). Dolayısıyla bölge adliye mahkemesinde, ilk derece

⁸³ Hükmün tavzihi ve tamamlanması (HMK m. 306/1) ile yargılamanın iadesi (HMK m. 378/1) taleplerinin de "kararı veren mahkeme" tarafından inceleneceği belirtilmiştir. Doktrinde bu hallerin üst derece mahkemesince incelenebileceği kabul edilmektedir. Hükmün tavzihi bakımından *Bilge ve Önen*'e göre, hükmün tavzihi hükmün verildiği mahkemeden istendiğinden Yargıtay kararının tavzihi talebinin Yargıtay'a karşı ileri sürülmesi uygun olacaktır (Bilge ve Önen, *Yargılama*, 729). *Özekes*'e göre, açıklanması istenen hüküm ilk derece mahkemesine aitse ilk derece mahkemesine, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay'a aitse ilgili hukuk dairesine başvurulmalıdır (Atalı, *Pekcanitez Usul*, 2003). Hükmün tamamlanması bakımından *Akkaya*'ya göre, hükmün tamamlanması, ilk derece mahkemesinin nihai kararı için isteniyorsa ilk derece mahkemesinden, istinaf incelemesi sonucunda verilen nihai karar için isteniyorsa bölge adliye mahkemesinden talep edilebilir [Tolga Akkaya, "Medeni Usul Hukukunda Hükmün (Nihai Kararların) Tamamlanması," *AHBVÜ* 25, S. 1 (2021): 48]. Aynı şekilde, *Hendem*'e göre, hükmün tamamlanması hükmü veren mahkemeden talep edilebilir. Bu kapsamda, istinaf veya temyiz incelemesi neticesinde verilen nihai kararın tamamlanması bölge adliye mahkemesinden ya da Yargıtay'dan talep edilir [Burcu Hendem, "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Yeni Bir Düzenleme: Hükmün Tamamlanması," *MİHDER* 17, S. 49 (2021): 640]. Yargılamanın iadesi bakımından ise, *Özekes*'e göre, "kararı veren mahkeme"nin yargılamanın iadesi sebebinin ortaya çıktığı mahkeme olarak anlaşılması ve yargılamanın iadesi sebebi, kanun yolu aşamasında ortaya çıkmışsa, bölge adliye mahkemesi ve Yargıtay'ın inceleme yapabilmesinin kabul edilmesi daha uygun olur (*Özekes*, *Pekcanitez Usul*, 2342-2343). *Görgün, Börü ve Kodakoğlu*'na göre, bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi kararını kaldırıp kendisi karar vermesi halinde, yargılamanın iadesi için hükmü veren bölge adliye mahkemesine başvurulmalıdır (Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Usul*, 657). *Atalı, Ermenek ve Erdoğan*'a göre ise, yargılamanın iadesi sebebi istinaf aşamasında gerçekleşmişse, görevli ve yetkili mahkeme bölge adliye mahkemesidir (Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 674-675).

⁸⁴ Simil, "İhtiyati Tedbir," 187.

mahkemelerinden farklı olarak (HMK m. 150/1) dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verilmez⁸⁵. İstinaf kanun yoluna başvuran tarafın bölge adliye mahkemesince belirlenen gider avansını yatırması ve tahkikat yapılmadan karar verilebilmesi halinde tahkikat tarafların yokluğunda yapılır ve karar verilir (HMK m. 358/3). Bu husus, ihtiyati tedbire itirazın incelenmesine de uygundur. Zira ihtiyati tedbire itiraz üzerine mahkeme ilgilileri duruşmaya davet eder; fakat taraflar duruşmaya gelmese bile dosya üzerinden karar verir (HMK m. 394/4)⁸⁶. O halde, itiraz üzerine, bölge adliye mahkemesi, ilgilileri dinlemek üzere davet eder ve taraflar gelmese dahi dosya üzerinden karar verir. Bu durum hem HMK m. 358/3'ün hem de HMK m. 394/4'ün gereğidir. Bölge adliye mahkemesi, itirazı haklı bulursa, kararını değiştirebilir veya kaldırabilir (HMK m. 394/4).

2. Durum ve Koşulların Değişmesi Sebebiyle İhtiyati Tedbirin Değiştirilmesi veya Kaldırılması

İhtiyati tedbir kararı verildikten sonra şartlar değiştiği veya ortadan kalktığı takdirde tedbirin değiştirilmesi ya da kaldırılması talep edilebilir (HMK m. 396/1). İhtiyati tedbirin değiştirilmesini veya kaldırılmasını, aleyhine tedbir kararı verilmiş olan taraf ve menfaati açıkça ihlal edilen üçüncü kişiler talep edebilir (HMK m. 396/2; m. 394/3).

Bu halde, ilk derece mahkemesi şartların değişip değişmediğini veya ortadan kalkıp kalkmadığını inceler ve şartların değiştiğine kanaat getirirse tedbirin değişmesine, şartların ortadan kalktığına kanaat getirirse tedbirin kaldırılmasına karar verebilir (HMK m. 396/2; m. 394/4, c. 3). İlk derece mahkemesinin verdiği karara itiraz edilebilir; fakat kanun yolu açık değildir (HMK m. 396/2). Zira mahkeme bu halde hukuki bir değerlendirmeden ziyade maddi koşulları inceler. İhtiyati tedbirin özüne ilişkin bir karar vermez⁸⁷. Ayrıca bu konuda birden fazla defa talepte bulunma imkânı da vardır⁸⁸. Fakat tedbirin esasıyla ilgili olarak kanun yoluna başvuru yapılırsa,

⁸⁵ Umar, *Şerh*, 1038; Özkes, *Pekantez Usul*, 2256; Akkaya, *İstinaf*, 310.

⁸⁶ Yardım, ihtiyati hacze itirazın duruşmalı olarak incelenmesi zorunluluğunun olmaması gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre, basit yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklarda duruşma yapılması zorunlu değilken ihtiyati haciz bakımından mutlaka duruşma yapılması zorunlu olmamalıdır (Yardım, *İhtiyati Haciz*, 199-200).

⁸⁷ Arslan, "Yenilikler," 21; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 721; Konuralp, "İhtiyati Tedbirler," 265-266.

⁸⁸ Arslan, "Yenilikler," 21; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 721; Konuralp, "İhtiyati Tedbirler," 265.

bu takdirde mahkeme bu konu hakkındaki kararı da denetlenebilir⁸⁹. İhtiyati tedbire itiraz hakkında kanun yoluna başvurulabilmesindeki amaç, tedbir kararlarının hukuki denetime tabi olması⁹⁰ ve temel hukuk hatalarının yapılmasının önüne geçmektir⁹¹. Bu nedenle, her talep için tekrar tekrar kanun yoluna başvuru imkânı öngörülmemiştir.

Bölge adliye mahkemesinin verdiği ihtiyati tedbir kararının da değiştirilmesi veya kaldırılması talep edilebilir. Kuşkusuz bu talebi de bölge adliye mahkemesi inceleyecektir⁹². Bölge adliye mahkemesi talebi haklı bulursa tedbirin değiştirilmesi ya da kaldırılmasına karar verebilir. Bölge adliye mahkemesinin verdiği karar kesindir; karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulamaz.

---

⁸⁹ Arslan, “Yenilikler,” 21; Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 266. Ayrıca bkz. “İhtiyati tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılmasını düzenleyen bu maddede de, yukarıda belirtilen iki maddedeki ortak yönler dikkate alınarak itiraza ilişkin benzer hükümlere ayrıca atıf yapılmıştır. Ancak, itiraz üzerine verilen kararlara karşı kanun yoluna başvurulması hakkındaki fıkraya atıf yapılmamıştır. Zira, hâl ve şartların değişmesi, hukukî bir değerlendirmeden daha çok, maddî şartlarla yakından ilgili, nispeten sübjektif ve doğrudan mahkemenin takdirine bağlı bir husustur. Ayrıca, aynı yargılama süreci içinde, bir çok kez hâl ve şartlarda değişiklik olması sebebiyle, tedbirde değişiklik yapılması veya kaldırılması, bu yönde talepte bulunulması ya da talebin reddi söz konusu olabilir. Her talepten sonra verilecek karar hakkında kanun yoluna başvurulması, ihtiyatî tedbirler için kanun yoluna başvurulmasında istenen amacı da sağlamayacaktır. Kanun yolunun açılmış olmasının amacı, ihtiyatî tedbirlerle ilgili temel hukukî ve prensip hatalarının önüne geçmektir. Bu sebeple, ihtiyatî tedbirin reddi ve ihtiyatî tedbire itiraz üzerine verilen kararlar için kanun yolu imkânı getirilmiştir. Hâl ve şartlarda değişiklik bakımından o anda kanun yoluna başvurulmaması, daha sonra işin esasıyla ilgili kanun yoluna başvurulması durumunda, bu hususun incelenmeyeceği anlamına da gelmez. Kanun yolu incelemesinde bu husus da değerlendirilerek bir karar verebilme imkânı kapalı değildir” Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/574), TBMM Yasama Dönemi 23, Yasama Yılı 3, Sıra Sayısı 393, 117.

⁹⁰ Özkes, *Pekcanitez Usul*, 2527.

⁹¹ Arslan, “Yenilikler,” 21. Ayrıca bkz. “Dolayısıyla, durum ve koşulların değişmesi nedeni ile verilen kararlar hukukî bir değerlendirmeden daha çok, maddî şartlarla yakından ilgili, nispeten sübjektif ve doğrudan mahkemenin takdirine bağlı kararlar olduğundan, bu kararlara karşı kanun yolunun kapalı olması ön görülmemiştir. Nitekim, yargılama süresince her yeni durumda talebin yinelenerek karar verilmesi halinde sürekli kanun yoluna başvuru imkanı tanınması, kanun yolundan beklenen amaçtan uzaklaşılması sonucunu doğuracaktır. Şüphesiz, bu tür kararlar esas hükümle birlikte kanun yolu denetimi altındadır” Konya BAM 5. HD, E. 2020/601, K. 2020/555, 15.09.2020, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

⁹² Simil, “İhtiyati Tedbir,” 190. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Yardım, *İhtiyati Haciz*, 251.

3. Teminat Karşılığında İhtiyati Tedbirin Değiştirilmesi veya Kaldırılması

Hakkında ihtiyati tedbir uygulanan kişi veya aleyhinde ihtiyati tedbir kararı verilen kişinin talebi üzerine ve teminat karşılığında (HMK m. 87) ilk derece mahkemesi tedbirin değiştirilmesine ya da kaldırılmasına karar verebilir (HMK m. 395/1). Ayrıca menfaati açıkça ihlal edilen üçüncü kişiler de teminat karşılığında tedbirin değiştirilmesini ya da kaldırılmasını talep edebilir (HMK m. 395/3; m. 394/3).

Bu halde, ilk derece mahkemesinin verdiği karara itiraz edilebilir; fakat kanun yolu açık değildir (HMK m. 395/3). Zira bu durumda, ihtiyati tedbirin maddi koşullarıyla ilgili bir değerlendirme yapılır; yoksa ihtiyati tedbirin özüne ilişkin bir karar verilmez⁹³.

Bölge adliye mahkemesinin verdiği ihtiyati tedbiri kararının da teminat karşılığında değiştirilmesi veya kaldırılması talep edilebilir⁹⁴. Bölge adliye mahkemesinin tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılması hakkında verdiği karara karşı temyiz kanun yoluna gidilemez. Dolayısıyla aşağıda belirteceğimiz üzere, ihtiyati tedbir hakkında verilen karara karşı temyiz yoluna gidilebilir; fakat ihtiyati tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılması hakkında verilen kararlara karşı temyiz yoluna gidilemez.

III. BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİNİN VERDİĞİ İHTİYATİ TEDBİR KARARINA KARŞI KANUN YOLUNA BAŞVURULUP BAŞVURULAMAYACAĞI SORUNU

İlk derece mahkemesinin ihtiyati tedbir talebinin reddi ile karşı taraf dinlenerek verilen kararlarına karşı doğrudan, karşı taraf dinlenmeden verilen kararlarına karşı ise itiraz yoluna başvurulduktan sonra kanun yoluna başvurulabileceği, bu başvurunun üst derece mahkemesi tarafından öncelikle

⁹³ Arslan, “Yenilikler,” 21; Yılmaz, *Şerh C. 4*, 5317; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2540; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Usul*, 676; Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 267. Ayrıca bkz. “*Teminat üzerine verilen kararlar ihtiyati tedbirin özünüyle ilgili olmadığından, bu konudaki kararlara karşı kanun yoluna başvurulması kabul edilmemiş, bu sebeple de itirazda kanun yoluna başvuruya ilişkin fıkraya atıf yapılmamıştır*” Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/574), TBMM Yasama Dönemi 23, Yasama Yılı 3, Sıra Sayısı 393, 116. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Yardım, *İhtiyati Haciz*, 263-264.

⁹⁴ Simil, “İhtiyati Tedbir,” 190; İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Yardım, *İhtiyati Haciz*, 256.

incelenip kesin olarak karara bağlanacağı açıkça düzenlenmiştir (HMK m. 391/3; m. 394/5). Bununla birlikte, ihtiyati tedbir talebi üzerine bölge adliye mahkemesinin verdiği karara karşı kanun yolunun açık olup olmadığına ilişkin düzenleme mevcut değildir.

Bu konuda doktrinde iki farklı görüş bulunmaktadır. İlk görüşe göre, bölge adliye mahkemesi tarafından verilen ihtiyati tedbir kararlarına karşı temyiz kanun yoluna gidilebilir⁹⁵. Zira Kanun'da "kanun yolu" teriminin kullanılması, hangi kanun yolunun olduğunun açıkça belirtilmemesi bu karara karşı temyiz kanun yoluna gidilebileceğini gösterir. HMK m. 391/3 ve m. 394/5'te yer alan kanun yoluna başvurulabileceğine ilişkin ifade, kanun koyucunun bu konuda bilinçli bir tercihi olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, HMK m. 391/3 ve m. 394/5'te belirtilen "kanun yolu" ifadesinin her durumda istinaf kanun yolu olarak anlaşılması gerekir⁹⁶. Söz konusu düzenlemeler dikkate alındığında, kanun koyucunun bu konuda mutlaka bir denetim istediği görülmektedir. Bu nedenle, bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir talebi hakkında verdiği kararın denetime açık olduğu kabul edilmelidir⁹⁷. Ayrıca, HMK m. 362/1,f'nin bölge adliye mahkemesinin geçici hukuki koruma talepleri hakkında verdiği kararları kapsamaması gerekir. Söz konusu düzenleme, ihtiyati tedbir talebi üzerine ilk derece mahkemesinin verdiği kararlara karşı istinaf yoluna gidildiği hallerde, bölge adliye mahkemesinin bu başvuru sonucunda verdiği kararla sınırlı tutulmalıdır⁹⁸. Bu görüşe göre, bölge adliye mahkemelerinin üst mahkeme

⁹⁵ Umar, *Şerh*, 1149; Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 147; Akkaya, *İstinaf*, 114; Simil, "İhtiyati Tedbir," 187 vd; Nesibe Kurt Konca ve Ceren Damar, "İş Yargısında İstinaf Kanun Yolu," *TBB*, S. 4 (2016): 206; Fırat, "Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri," 103-104. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Yardım, *İhtiyati Haciz*, 240.

⁹⁶ Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 147; Simil, "İhtiyati Tedbir," 189. Sarısözen de farklı bir gerekçeyle "kanun yolu" teriminin bilinçli bir tercih olduğunu belirtmiştir. Yazara göre, bölge adliye mahkemelerinin fiilen göreve başlamasından önceki dönemde ihtiyati tedbir talepleri hakkında verilen kararların denetime tabi olması için üst kavram olarak "kanun yolu" teriminin kullanıldığını ifade etmiştir [M. Serhat Sarısözen, "İhtiyati Tedbir Kararlarına Karşı Başvuru Yolu ve İçtihadı Birleştirme Kararı," *DEÜHFD* 16, Özel Sayı: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan (2014): 1346].

⁹⁷ Simil, "İhtiyati Tedbir," 188; Fırat, "Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri," 103-104.

⁹⁸ Öztekin, *İstinaf ve Temyiz*, 147; Simil, "İhtiyati Tedbir," 190. Ayrıca, Sarısözen, HMK m. 362/1,f ile ilk derece mahkemesinin bölge adliye mahkemesinde denetlenmesinden sonra, geçici hukuki korumalar hakkında verilen kararlar hakkında temyiz incelemesinin yapılamayacağını kastedildiğini belirtmiştir (Sarısözen, "İhtiyati Tedbir Kararlarına Karşı Başvuru Yolu," 1346).

olması ve toplu mahkeme olarak yapılandırılması da ihtiyati tedbir hakkında verdiği kararın kesin olduğu ve denetim yapılamayacağı sonucunu doğurmaz⁹⁹. Zira asliye ticaret mahkemesi de pek çok uyuşmazlığı heyet halinde görmekte (5235 s. K. m. 5/3), fakat ihtiyati tedbir hakkında vermiş olduğu karara karşı kanun yoluna gidilebilmektedir. Öte yandan, Yargıtay'ın ilk derece mahkemesi olarak gördüğü davalarda dahi verdiği kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurulabilmektedir (örnek olarak bkz. HMK m. 47/1)¹⁰⁰. Son olarak, sayısı gittikçe artan bölge adliye mahkemelerinin birbiriyle uyumlu olmayan içtihatlarının ortaya çıkması muhtemeldir. Bu nedenle, en azından bölge adliye mahkemelerinin ilk defa verdiği ihtiyati tedbir kararlarının temyiz denetimine tabi olması yeknesaklığı sağlamak bakımından önemlidir. Bölge adliye mahkemelerinin fiilen çalışmaya başlamasıyla Yargıtay'ın iş yükünün ciddi ölçüde azaldığı göz önünde bulundurulursa, Yargıtay'ın 21.02.2014 tarih ve E. 2013/1, K. 2014/1 sayılı içtihadı birleştirme kararında¹⁰¹ bahsedilen iş yükünün artacağı endişesinin de ortadan kalktığı ifade edilebilir¹⁰².

Diğer görüşe göre ise, ilk defa bölge adliye mahkemesi ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı verebilir; fakat HMK m. 362/1,f nedeniyle bu kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurulamaz¹⁰³. Zira HMK m. 362/1,f'de tüm geçici hukuki korumaların temyiz denetiminin dışında olduğu açıkça belirtilmiştir. Böylece kanun koyucu, öncelikle ve hızlı bir şekilde incelenmesi gereken geçici hukuki koruma kararlarının istinaf aşamasından ileriye gitmemesini öngörmüştür. Ayrıca, bu görüş, HMK m. 391/3 ve m. 394/5'in, ihtiyati tedbir hakkında verilen kararlara karşı kanun yoluna başvurulması halinde, istinaf incelemesi neticesi verilen kararların kesin olduğunu da ortaya koymuştur¹⁰⁴.

⁹⁹ Simil, "İhtiyati Tedbir," 188; Fırat, "Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri," 104.

¹⁰⁰ Simil, "İhtiyati Tedbir," 188.

¹⁰¹ Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası.

¹⁰² Özbek, *İstinaf ve Temyiz*, 147-148.

¹⁰³ Yılmaz, *Şerh C. 4*, 4894; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2263; Budak ve Karaaslan, *Usul*, 427; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 643, 718; E. Gökçe Karabel, "Bölge Adliye Mahkemesi'nin Temyize Tabi Kararları", *LHD* 16, S. 190 (2018): 4660, 4672; Mıstaçoğlu, *İhtiyati Tedbir Yargılaması*, 77. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Yardım, *İhtiyati Haciz*, 241-242. Buna karşılık, Özekes, 2016 yılında yazdığı eserinde bölge adliye mahkemesinin verdiği ihtiyati tedbir kararına karşı temyiz kanun yoluna gidilebileceğini belirtmiştir (Özekes, *İstinaf ve Temyiz*, 110).

¹⁰⁴ Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2263.

Kanaatimizce bölge adliye mahkemesinin vermiş olduğu ihtiyati tedbirin reddi kararı ile karşı tarafı dinleyerek verdiği karar ve karşı tarafı dinlemeden verdiği ihtiyati tedbir kararına itiraz üzerine verdiği karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulabilir. İlk olarak, ihtiyati tedbir kararlarına karşı kanun yolu denetimi olmasının gerekçeleri gözetilmelidir. Doktrinde ilk derece mahkemelerinin ihtiyati tedbir kararlarının denetime tabi olmasının gerekçeleri arasında, ihtiyati tedbire ilişkin düzenlemelerin sözüne ve özüne uygun şekilde uygulanmasının sağlanması¹⁰⁵, hâkimlerin de yanılabilirliği, bu nedenle, her türlü kararın denetlenmesinin gerekmesi¹⁰⁶, ihtiyati tedbir kararlarının denetime tabi olmamasının her türlü mahkeme kararının denetime tabi olmasını öngören hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmaması¹⁰⁷, ihtiyati tedbir kararının esas hakkında karar verilmeden önce denetlenmesi ile etkin hukuki korumayı güçlendirmesi¹⁰⁸, keyfi ve hukuka aykırı kararların önlenmesi¹⁰⁹, daha sağlıklı kararların verilmesi ve yeknesaklığın sağlanması¹¹⁰ yer almaktadır. Keza bölge adliye mahkemeleri fiilen göreve başlamadığı dönemde, ilk derece mahkemesinin ihtiyati tedbir hakkında vermiş olduğu kararların temyiz kanun yolu denetime tabi olup olmadığına ilişkin tartışmalarda¹¹¹, söz konusu kararların denetimini sağlayacak şekilde değerlendirme yapılması, kötüye kullanımların önüne geçilmesi gerektiği ifade edilmiştir¹¹². İlk defa bölge adliye mahkemesinin vermiş olduğu ihtiyati tedbir taleplerinin denetlenmesi de bu kapsamda değerlendirilmelidir. Bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir hakkında

¹⁰⁵ Arslan, “Yenilikler,” 16.

¹⁰⁶ Yılmaz, *Hukuki Himaye Tedbirleri*, 930 vd.

¹⁰⁷ Yıldırım, *İstinaf*, 4.

¹⁰⁸ Yıldırım, *İstinaf*, 4; Nevhis Deren Yıldırım, “İstinafa Başvuru Şartları,” içinde *MİHBİR 15. Antalya Toplantısı 6-7 Ekim 2017* (Ankara: Adalet Bakanlığı, 2018), 26.

¹⁰⁹ Yıldırım, *İstinaf*, 4; Deren Yıldırım, *İstinaf*, 26; Arslan, “Yenilikler,” 16.

¹¹⁰ Arslan, “Yenilikler,” 16.

¹¹¹ Bölge adliye mahkemelerinin fiilen göreve başlamadığı dönemde Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu, ilk derece mahkemelerinin ihtiyati tedbir kararlarının istinaf kanun yolunda denetlenebileceği, fakat temyiz edilemeyeceği belirtmiştir. Karar için bkz. YİBGK, E. 2013/1, K. 2014/1, 21.02.2014, (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası). Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Sarısözen, “İhtiyati Tedbir Kararlarına Karşı Başvuru Yolu,” 1321-1350); Ahmet Başözen, “Güncel Yargıtay Kararları ve Yargıtay İBK Işığında İhtiyati Tedbir Kararlarının Temyizi Sorunu,” içinde *Prof. Dr. Ejder Yılmaz’a Armağan*, ed. Emel Hanağası ve Mustafa Göksu (Ankara: Yetkin, 2014), 464 vd; Dilek Karademir, “İhtiyati Tedbir Hakkındaki Kararların Temyizi ve 2013/1 E. 2014/1 K. Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı,” *TAAD*, S. 3 (2016): 429 vd.

¹¹² Sema Taşpınar Ayvaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) Zaman Bakımından Uygulanması* (Ankara: Yetkin, 2013), 470.

verdiği kararların denetlenmesi halinde hukuki denetimin sağlanmasının yanı sıra aynı veya benzer durumlarda farklı kararlar verilmesinin önüne de geçilmiş olacaktır. Bu durum, HMK m. 391'in gerekçesinde de açıkça belirtilmiştir¹¹³. Ayrıca, *Simil*'in de belirttiği üzere¹¹⁴, istinaf yargılamasının heyetçe yürütülmesi (HMK m. 354/1) ihtiyati tedbir kararlarının denetime tabi olmaması sonucunu doğuramaz. Asliye ticaret mahkemeleri de pek çok uyuşmazlığı heyet halinde görmesine rağmen (5235 s. K. m. 5/3) ihtiyati tedbir hakkında verdiği kararlar denetime tabidir.

İkinci olarak, HMK m. 362/1,f'den yola çıkarak ihtiyati tedbir hakkında verilen kararlara karşı temyiz yoluna gidilemeyeceği savunulamaz. Zira HMK m. 362'nin gerekçesinde de belirtildiği üzere¹¹⁵, HMK m. 362, uyuşmazlığın ilk derece yargılamasından ve bölge adliye mahkemesi denetiminden geçtiği hallerde temyiz kanun yoluna gidilemeyeceğini düzenlemektedir. Başka bir deyişle, HMK m. 362 hükmü, ilk derece mahkemelerinin, bölge adliye mahkemelerinde maddi ve hukuki denetimine tabi kılınmış olup temyizi mümkün olmayan kararlara ilişkindir. Konu ihtiyati tedbir bakımından ele alındığında, kanun koyucu, ilk derece mahkemesinin ihtiyati tedbir hakkında vermiş olduğu kararın istinaf yolunda incelenmesinin ardından temyiz yoluna gidilemeyeceğini öngörmektedir. Bu

¹¹³ “İhtiyatî tedbir kararlarına karşı kanun yoluna başvurulamaması, bu kurumun kötüye kullanılmasına, farklı mahkemelerce aynı konularda farklı kararların verilmesine ve bu kararların denetim dışı kalması gibi bir çok sakıncaya yol açmıştır. Kanun yolunun açılmış olması sebebiyle, ihtiyatî tedbir konusunda, daha sağlıklı kararların verilmesi ve yeknesaklığın sağlanması mümkün olacaktır” Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/574), TBMM Yasama Dönemi 23, Yasama Yılı 3, Sıra Sayısı 393, 114.

¹¹⁴ Simil, “İhtiyati Tedbir,” 188.

¹¹⁵ “Maddede dava konusu olayın iki dereceli yargılamadan geçmiş bulunduğu göz önüne alınarak, bölge adliye mahkemesinin bazı kararlarına karşı temyiz yoluna gidilemeyeceği öngörülmüş ve böylece Yargıtayın iş yükünün hafifletilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda miktar sınırlaması onbin Türk Lirası olarak tespit edilmiştir. Öte yandan, genel olarak sulh hukuk mahkemesi kararları da temyiz edilemeyen kararlar olarak kabul edilmiştir. Keza çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlar ve geçici hukuki korumalar hakkında verilen kararlar bakımından da, iki dereceli yargılamanın yeterli güvence teşkil ettiği mülahazasıyla, bu işlerde verilen kararlara karşı temyiz yolu kapatılmıştır. Aynı şekilde, nüfus kayıtlarının düzeltilmesine ilişkin davalar yönünden de iki dereceli bir yargılamanın yapılmış olması yeterli görülmüş, ancak önemine binaen soybağına ilişkin sonuçlar doğuran davalarda temyiz yoluna gidilebilmesine olanak tanınmıştır” Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/574), TBMM Yasama Dönemi 23, Yasama Yılı 3, Sıra Sayısı 393, 106.

nedenle, söz konusu hüküm, bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir hakkında verdiği kararlar için uygulanamaz. Dolayısıyla bölge adliye mahkemelerinin verdiği ihtiyati tedbir kararlarına karşı Yargıtay'a başvuru yolunun açık olması gerekir. Aksi görüşün kabulü, bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi olarak verdiği kararların denetim dışı kalmasına, farklı mahkemelerden aynı konuda farklı kararların verilmesine ve bu nedenle yeknesaklığın bozulmasına sebep olacaktır.

Bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir talebi hakkında verdiği karara karşı temyiz yoluna başvurulduğu takdirde, HMK m. 393/5 kıyasen uygulanmalı; tedbire ilişkin dosya ve delillerin sadece örnekleri Yargıtay'a gönderilmelidir. Yargıtay geçici hukuki koruma tedbirlerin niteliğine uygun şekilde öncelikle inceleme yapar ve kesin bir karar verir. Yargıtay, bölge adliye mahkemesinin yerine geçerek ihtiyati tedbir kararı veremez; yapacağı hukuki denetim neticesinde onama veya bozma kararı verebilir¹¹⁶. Ayrıca bütün mahkeme kararları gibi ihtiyati tedbir talebi hakkında verilen karar da gerekçeli olmalıdır (AY m. 141/3; HMK m. 391/2,b). Bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir talebi hakkında verdiği kararın gerekçesiz olması halinde, Yargıtay temyiz sebeplerini incelemeyen kararı bozar¹¹⁷.

---

¹¹⁶ Umar, *Şerh*, 1149; Simil, "İhtiyati Tedbir," 189-190. *Arslan*, bölge adliye mahkemelerinin fiilen göreve başlamadan önceki döneme ilişkin olarak, ilk derece mahkemesinin ihtiyati tedbir kararının temyiz edilmesi halinde, Yargıtay'ın temyiz denetimi yapması, ilk derece mahkemesinin yerine geçerek karar vermemesi ve yalnızca ihtiyati tedbirin koşullarının oluşup oluşmadığını incelemesi gerektiği ifade etmiştir (Arslan, "Yenilikler," 16-17). *Özekes*, bu halde Yargıtay'ın istinaf incelemesi yapar gibi inceleme yapabileceğini, aksi kabulün istinaf aşamasında verilen ihtiyati tedbir kararının denetime tabi olmaması sonucunu doğuracağını, bunun ise ilk derece mahkemesince verilen ihtiyati tedbir kararına karşı kanun yoluna başvurulabileceğine ilişkin düzenlemenin amacına aykırı olduğunu belirtmiştir (Özekes, *İstinaf ve Temyiz*, 110). Aynı şekilde, Yargıtay'ın istinaf incelemesi yapmasının daha isabetli olacağı yönünde bkz. Fırat, "Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri," 104-108.

¹¹⁷ Hükümün gerekçesiz olmasının mutlak temyiz sebebi teşkil ettiğine ilişkin bkz. Üstündağ, *Yargılama*, 797; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 472, dn. 51; Tanrıver, *Usul C. 2*, 94. Ayrıca bkz. "HMK.'nun 297/1-c maddesine göre de mahkeme kararları, asgari olarak iki tarafın iddia ve savunmalarının özetlerini, anlaştukları ve anlaşamadıkları hususları, çekişmeli vakıalar hakkında toplanan delilleri, delillerin tartışılması ve değerlendirilmesini, sabit görülen vakıalarla bunlardan çıkarılan sonuç ve hukuki sebepleri içermesi zorunludur. Yine Anayasanın 141/3 maddesi hükmü de tüm mahkeme kararlarının gerekçeli olması gereğini düzenlemektedir. Kararlara konulması gereken gerekçeler sayesinde taraflar hükmün hangi maddi ve hukuki sebebe dayandırıldığı anlayabilecekleri gibi, karar aleyhine kanun yoluna

IV. BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİNİN VERDİĞİ İHTİYATİ TEDBİRDEN KAYNAKLANAN TAZMİNAT DAVASI

Gerek karşı taraf dinlenmeden de karar verilebilmesi gerekse yaklaşık ispat ölçüsünün benimsenmesi sebebiyle ihtiyati tedbir talep edenin haksız çıkma ihtimali vardır. Bu nedenle, tedbir kararı verilirken teminat gösterme zorunluluğu öngörülmüştür (HMK m. 392/1). Bu doğrultuda olmak üzere, karşı tarafın veya üçüncü kişinin ihtiyati tedbir nedeniyle zarar görmesi halinde tazminat davası açılabilir (HMK m. 399).

İhtiyati tedbirden kaynaklanan tazminat davasında haksız fiil hükümleri (TBK m. 49 vd.) kıyasen uygulanabilir¹¹⁸. Bununla birlikte, doktrinde baskın olan görüşe göre, haksız geçici hukuki koruma tedbirinden doğan sorumluluk, kusursuz sorumluluk olarak kabul edilmektedir¹¹⁹. Bu nedenle, ihtiyati tedbir talebinde veya tedbirin uygulanmasında kast veya ihmâl düzeyinde kusurun olması şartı aranmaz. Bu kapsamda, ihtiyati tedbirin icra edilmiş olması, haksız olması, bundan kaynaklı olarak zararın ortaya çıkması ve haksız tedbir ile ortaya çıkan zarar arasında illiyet bağının olması yeterlidir. Söz konusu davada zamanaşımı süresi, hükmün kesinleşmesinden veya ihtiyati tedbirin kalkmasından itibaren bir yıldır (HMK m. 399/3). Bu

---

başvurulduğunda da HUMK.'nun 428.maddesi uyarınca Yargıtay incelemesi sırasında ancak bu gerekçe sayesinde kararın usul ve yasaya uygun olup olmadığı saptanır. Diğer bir ifadeyle Yargıtay denetimi ancak bir kararın gerekçe taşıması halinde mümkün olabilir” Y. 17. HD, E. 2013/18984, K. 2013/17574, 26.12.2013, (Hukuk Türk-Hukuk Veri Tabanı).

¹¹⁸ Bilge ve Önen, *Yargılama*, 380; Saim Üstündağ, “Hukuk Muhakemeleri Usulü,” *İÜHF* 28, S. 1 (1962): 281; Kuru, *Usul Cilt 4*, 4377; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 414; Arslan, “Yenilikler,” 23; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2542; Yılmaz, Arslan, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Usul*, 642; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Usul*, 679; Mazlum, “İhtiyati Tedbir,” 577-578. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Özekes, *İhtiyati Haciz*, 397.

¹¹⁹ Bilge ve Önen, *Yargılama*, 379; Postacıoğlu, *Usul*, 493-494; Üstündağ, “Hukuk Muhakemeleri Usulü,” 280; Üstündağ, *Yargılama*, 586; Kuru, *Usul Cilt 4*, 4394-4395; Umar, *Şerh*, 1163; Yılmaz, *Şerh C. 4*, 5345; Arslan, “Yenilikler,” 23; Yılmaz, Arslan, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Usul*, 642; Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2541; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Usul*, 679; Tanrıver, *Usul C. 2*, 233; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 722; Ercan, “İhtiyati Tedbir,” 144-146; Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 269; Mazlum, “İhtiyati Tedbir,” 577; Ramazan Korkmaz, *Haksız İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Hacizden Kaynaklanan Tazminat Davası* (İstanbul: On İki Levha, 2020), 83 vd. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Özekes, *İhtiyati Haciz*, 395; Korkmaz, *Tazminat Davası*, 83 vd.

davada görevli ve yetkili mahkeme, asıl davanın görüldüğü mahkemedir (HMK m. 399/2).

Bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir hakkındaki kararının haksız olması neticesinde bir zarar meydana gelmesi de mümkündür. Bu halde, tazminat davasının, ilk derece mahkemesinde mi yoksa bölge adliye mahkemesinde mi açılacağı belirlenmelidir.

Kanaatimizce tazminat davası, bölge adliye mahkemesinde açılmalıdır. Bunun ilk gerekçesi, ilk derece mahkemesinin nihai kararla birlikte dosyadan el çekmesidir. Bu aşamadan sonra, ilk derece mahkemesi, asıl davanın görüldüğü mahkeme olarak nitelendirilemeyeceğinden tazminat davasını inceleyemez. İlk derece mahkemesinin, dosyadan el çekmesine rağmen “kararı veren mahkeme” olarak görevli olabileceği halleri kanun koyucu açıkça düzenlemiştir (HMK m. 306; m. 378). Kanaatimizce bu haller dışında, nihai karar verildikten sonra ilk derece mahkemesinden talepte bulunma imkânı yoktur.

İkinci olarak, ihtiyati tedbir kararını, dosyanın esasını inceleyen bölge adliye mahkemesi vermiş olduğundan uyuşmazlığa hâkim olan mahkeme de bölge adliye mahkemesidir. Tazminat davasının, asıl davanın görüldüğü mahkemede açılmasının sebebi, dosya hakkında bilgi sahibi olan mahkemenin tazminat talebi hakkında daha isabetli, kolay ve çabuk karar vermesidir¹²⁰. İlk derece mahkemesinin nihai kararının ardından istinaf kanun yoluna başvurulursa yargılama devam eder. Bölge adliye mahkemesinin davanın esasını incelediği hallerde, asıl talebi son olarak inceleyen mahkeme, bölge adliye mahkemesidir. Dolayısıyla bu açıdan da bölge adliye mahkemesinin tazminat davasını görmeye yetkili olduğunu belirtmek gerekir.

Üçüncü olarak, ilk derece mahkemesinin nihai kararının ardından ihtiyati tedbir talebini incelemeye yetkili olan mahkemenin bölge adliye

---

¹²⁰ Özekes, *Pekcanitez Usul*, 2547-2548; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Usul*, 679; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usul*, 722-723; Konuralp, “İhtiyati Tedbirler,” 269; Korkmaz, *Tazminat Davası*, 293. Ayrıca bkz. “...tazminat davasının görüleceği mahkeme belirtilmiştir. Asıl davayı karara bağlayan mahkeme, olaylara daha yakın ve onları daha kolay algılayacak durumda olduğu için incelemenin yalnızca o mahkemede yapılması daha uygun bulunmuş, tazminat davasının da bu mahkemede incelenmesi öngörülmüştür” Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/574), TBMM Yasama Dönemi 23, Yasama Yılı 3, Sıra Sayısı 393, 118. İhtiyati haciz bakımından aynı yönde bkz. Özekes, *İhtiyati Haciz*, 415.

mahkemesi olduğunu belirtmiştik¹²¹. İhtiyati tedbir talebini bölge adliye mahkemesi incelemiş ve karar vermişken ihtiyati tedbirden kaynaklanan tazminat davasını ilk derece mahkemesinin görmesi kabul edilemez. Başka bir deyişle, istinaf yargılamasında yapılan bir hatanın ilk derece mahkemesinde incelenmesi mümkün görülemez. Bu nedenle, ihtiyati tedbir kararını bölge adliye mahkemesi verdiği ve bu tedbir haksız çıktığına göre tazminat talebini de bölge adliye mahkemesi incelemelidir.

Son olarak, HMK m. 360 gereğince, bölge adliye mahkemesinde, aksi düzenleme bulunmadığı sürece, ilk derece yargılamasına ilişkin usulün uygulanması da görüşümüzü desteklemektedir. Şöyle ki, ilk derece mahkemesinin haksız ihtiyati tedbir kararı vermesi halinde, asıl davanın görüldüğü mahkeme, tazminat davasının da görüleceği mahkemedir. İlgili düzenleme, niteliğine uygun düştüğü ölçüde istinaf aşamasında da uygulanabilir. Bu çerçevede, bölge adliye mahkemesinin haksız ihtiyati tedbir kararı vermesi halinde, tazminat davası, davanın esasını gören mahkeme olan bölge adliye mahkemesinde açılmalıdır.

---

¹²¹ Bu konuda bkz. yuk. I, B, 2 ve I, C, 2.

SONUÇ

İhtiyati tedbir çeşitli sebeplerle istinaf aşamasında talep edilebilir. İlk derece mahkemesinin nihai karar vermesinden sonra, fakat dosya henüz bölge adliye mahkemesine intikal etmeden önce ihtiyati tedbir bölge adliye mahkemesinden talep edilmelidir. İlk derece mahkemesinin nihai kararlarla birlikte dosyadan el çekmesi, bölge adliye mahkemesinin davanın esasını görmeye yetkili olması ve maddi denetim yapabilmesi bunun gerekçeleridir.

Aynı şekilde, dosya bölge adliye mahkemesine intikal ettikten sonra da ihtiyati tedbir bölge adliye mahkemesinden talep edilmelidir. Bölge adliye mahkemesinin maddi sorunları da incelemesi, HMK m. 360'ın ilk derece mahkemesinde uygulanan usulün bölge adliye mahkemesinde de uygulanacağını öngörmesi ve HMK m. 357'de istinaf incelemesi esnasında yapılamayacak işlemler arasında geçici hukuki koruma tedbirleri taleplerini saymaması görüşümüzün temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle, asıl davanın görüleceği mahkeme olan bölge adliye mahkemesinden ihtiyati tedbir talep edilebilir.

İhtiyati tedbir talebini incelemeye yetkili mahkeme, davanın esasını inceleyen bölge adliye mahkemesi, yani ilk derece mahkemesinin bağlı olduğu bölge adliye mahkemesidir. Bölge adliye mahkemesinde, ihtiyati tedbir talepleri ve bunlara karşı yapılan itirazlar basit yargılama usulüne göre görülür (HMK m. 316/1,c). Kanun koyucu, açıkça gecikmenin hak kayıplarına neden olabileceği hallerde, ihtiyati tedbir taleplerinin duruşmasız olarak da incelenebileceğini öngörmüştür (HMK m. 390/2). Bu nedenle, bölge adliye mahkemesinde, HMK m. 356 nedeniyle HMK m. 353'ün dışında kalan her durumda duruşmalı olarak inceleme yapılacağını savunmak güçtür. İhtiyati tedbirin amacı da gözetildiğinde bölge adliye mahkemesinin karşı tarafı dinlemeden de karar verebileceğini belirtmek gerekir. Bölge adliye mahkemesi, talep edenin haklarının derhal korunmasında zorunluluk olmadığı kanaatine varırsa iki tarafı da dinleyerek karar verir. Bu halde, tarafları mümkün olan en yakın tarihte duruşmaya davet etmelidir. Fakat taraflar duruşmaya gelmezse, dosya üzerinden karar vermelidir. Bu konuda, istinaf yoluna ilişkin düzenleme (HMK m. 358/1) ile ihtiyati tedbire ilişkin düzenleme (HMK m. 103/1,a) örtüşmektedir.

İlk derece mahkemesinin nihai kararından sonra ve fakat henüz istinaf kanun yoluna başvurulmadan önce bir dilekçeyle bölge adliye mahkemesinden ihtiyati tedbir talep edilmişse, ilk derece mahkemesinin

nihai kararına karşı istinaf yoluna başvurulmalıdır. Bu halde, ihtiyati tedbir talep eden taraf, ihtiyati tedbir kararının tefhim veya tebliğinden itibaren bir hafta içinde kararın uygulanmasını talep etmeli (HMK m. 393/1) ve bu tarihten itibaren iki hafta içinde istinaf yoluna başvurulmalıdır (HMK m. 397/1). Bu süreç içinde aynı zamanda nihai kararın tebliğinden itibaren iki haftalık kanun yoluna başvuru süresinin kaçırılmamasına özen gösterilmelidir.

Bölge adliye mahkemesinin verdiği karara karşı konulabilir. Bölge adliye mahkemesi, ihtiyati tedbir talebinin duruşma yapılmadan incelenmesine karar vermişse, yargılama esnasında savunma hakkını kullanamayan karşı taraf karara itiraz edebilir. Bölge adliye mahkemesinin vermiş olduğu ihtiyati tedbir kararına itirazın yapılacağı merci uyumsuzluğun esasını inceleyen bölge adliye mahkemesidir. Bölge adliye mahkemesi itirazı duruşmalı olarak inceler (HMK m. 358/3; m. 394/4; m. 356). Ayrıca, bölge adliye mahkemesi karar verdikten sonra durum ve koşullar değişirse, tedbir kararının da değiştirilmesi veya kaldırılması talep edilebilir. Kuşkusuz bu talebi de bölge adliye mahkemesi inceleyecektir. Son olarak, bölge adliye mahkemesinin verdiği ihtiyati tedbir kararının teminat karşılığında değiştirilmesi veya kaldırılması talepleri de bölge adliye mahkemesinde ileri sürülebilir.

İlk defa bölge adliye mahkemesinin vermiş olduğu ihtiyati tedbir talepleri hakkında temyiz kanun yoluna başvurulabilmelidir. İhtiyati tedbir kararlarına karşı kanun yolu denetimi getirilmesinin gerekçeleri ve HMK m. 362/1, f'nin ilk derece mahkemesinin ihtiyati tedbir hakkında vermiş olduğu kararın istinaf yolunda incelenmesinin ardından temyiz yoluna gidilemeyeceğini düzenlemesi dikkate alındığında bu sonuca varılmaktadır.

Bölge adliye mahkemesinin ihtiyati tedbir hakkındaki kararının haksız olması nedeniyle bir zarar meydana gelebilir. Haksız ihtiyati tedbirden kaynaklanan tazminat davasında görevli ve yetkili mahkeme tedbir kararı veren bölge adliye mahkemesidir. Zira ilk derece mahkemesi dosyadan el çekmiş ve tedbir talebi hakkında bölge adliye mahkemesi karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi, dosyayı son olarak inceleyen mahkeme olduğundan dosyanın içeriğine daha hâkimdir. Ayrıca HMK m. 360 uyarınca, niteliğine uygun düştüğü ölçüde ilk derece yargılamasındaki usul istinaf yargılamasında da uygulanır. Bu nedenle, davanın esasını gören mahkeme olarak (HMK m. 399/2) tazminat davası bölge adliye mahkemesinde açılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akil, Cenk. *İstinaf Kavramı*. Ankara: Yetkin, 2010.
- Akkan, Mine. "Medeni Usul Hukukunda Etkin Hukuki Koruma." *MİHDER* 3, S. 1 (2007): 29-68.
- Akkaya, Tolga. *Medeni Usul Hukukunda İstinaf*. Ankara: Yetkin, 2009.
- Akkaya, Tolga. "Medeni Usul Hukukunda Hükmün (Nihai Kararların) Tamamlanması." *AHBVÜ* 25, S. 1 (2021): 19-60.
- Akyol Aslan, Leyla. "Yazılı Yargılama Usulünde Delillerin Sunulması İçin Taraflara Süre Verilmesine İlişkin HMK m. 139/1-ç Hükmünün Basit Yargılama Usulünde Uygulanıp Uygulanamayacağı." *SÜHFD* 29, S. 4 (2021): 3349-3381.
- Alangoya, Yavuz. "'Davanın Esasını Çözümleyecek veya Böyle Bir Sonuç Doğuracak Biçimde İhtiyati Tedbir' Kararları Hakkında." *MaltÜHFD*, S. 2 (2007): 325-344.
- Alangoya, Yavuz, M. Kâmil Yıldırım ve Nevhis Deren Yıldırım. *Medeni Usul Hukuku Esasları*. İstanbul: Beta, 2011.
- Albayrak, Hakan. *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yaklaşık İspat*. Ankara: Yetkin, 2013.
- Arslan, Ramazan. "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Geçici Hukuki Korumalar Konusunda Getirdiği Yenilikler," *Bankacılar Dergisi* 24, Özel Sayı (2013): 7-27.
- Arslan, Ramazan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası. *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin, 2022.
- Atalay, Oğuz. *Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı*. İzmir: DEÜ Rektörlük Matbaası, 2001.
- Atalı, Murat, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan. *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin, 2022.
- Ayer, Burak. "İhtiyati Tedbir Kararına Karşı Başvuru Yolları." Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2020.
- Başözen, Ahmet. "Güncel Yargıtay Kararları ve Yargıtay İBK Işığında İhtiyati Tedbir Kararlarının Temyizi Sorunu." İçinde *Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan*, ed. Emel Hanağası ve Mustafa Göksu, 463-521. Ankara: Yetkin, 2014.
- Başözen, Ahmet. "Güncel Yargıtay Kararları Işığında İhtiyati Tedbirlerde 'Yaklaşık İspat' ve 'İhtimal' Kavramı." *DEÜHFD* 16, Özel Sayı: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan (2014): 653-694.

- Bilge, Necip ve Ergun Önen. *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1978.
- Budak, Ali Cem ve Varol Karaaslan. *Medeni Usul Hukuku*. İstanbul: Filiz, 2022.
- Deren Yıldırım, Nevhis. *Haksız Rekabet Hukuku ile Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku'nda İhtiyati Tedbirler*. İstanbul: Alkım, 2002.
- Deren Yıldırım, Nevhis. "Kanun Yollarına Dair Bazı Düşünceler." İçinde *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Toplantısı VI, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007*, ed. Muhammet Özkes, 3-17. Ankara: TBB, 2008.
- Deren Yıldırım, Nevhis. "İstinafa Başvuru Şartları." İçinde *MİHBİR 15. Antalya Toplantısı 6-7 Ekim 2017*, 17-37. Ankara: Adalet Bakanlığı, 2018.
- Ercan, İbrahim. "Medeni Usul Hukukunda İhtiyati Tedbir." Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1992.
- Erişir, Evrim. *Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri*. İstanbul: On İki Levha, 2013.
- Fırat, Sümeyye Sena. "Geçici Hukuki Koruma Tedbirlerine Karşı Kanun Yolları." Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2021.
- Görgün, L. Şanal, Levent Börü ve Mehmet Kodakoğlu. *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin, 2022.
- Gözütok, Zeki. *Hukuk Davalarında İstinaf ve Temyiz Uygulama Rehberi*. Ankara: Adalet, 2017.
- Güneş, Şule. "Medeni Usul Hukukunda İstinaf İncelemesi Sonunda Verilebilecek Kararlar ve Sonuçlar." Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2021.
- Hendem, Burcu. "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Yeni Bir Düzenleme: Hükmün Tamamlanması." *MİHDER* 17, S. 49 (2021): 611-656.
- Karabel, E. Gökçe. "Bölge Adliye Mahkemesi'nin Temyize Tabi Kararları." *LHD* 16, S. 190 (2018): 4613-4678.
- Karademir, Dilek. "İhtiyati Tedbir Hakkındaki Kararların Temyizi ve 2013/1 E. 2014/1 K. Sayılı İctihadı Birleştirme Kararı." *TAAD*, S. 3 (2016): 429-460.
- Kırtıoğlu, S. Serhat. "İhtiyati Tedbirler Görevli ve Yetkili Mahkeme." İçinde *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan Cilt 1*, ed. Sabih Arkan, Cengiz Koçhisarlıoğlu, Süha Tanrıver, Kemal Şenocak, Burçak Yıldız, Murat Gürel, 1305-1328. Ankara: Turhan, 2010.
- Konuralp, Cengiz Serhat. "6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbirler." *İÜHFM* 71, S. 2 (2013): 225-274.

- Korkmaz, Ramazan. *Haksız İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Hacizden Kaynaklanan Tazminat Davası*. İstanbul: On İki Levha, 2020.
- Kurt Konca Nesibe ve Ceren Damar. “İş Yargısında İstinaf Kanun Yolu.” *TBB*, S. 4 (2016): 187-230.
- Kuru, Baki. *Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt 4*. Ankara: Demir, 2001.
- Mazlum, İsmet. “Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda İhtiyati Tedbir.” İçinde *Erzurumluoğlu Armağanı*, ed. Emel Badur, 565-580. Ankara: Ankara Barosu, 2012.
- Mıstaçoğlu, Yasemin. “Bölge Adliye Mahkemeleri ve İhtiyati Tedbir Kararları.” *İBD* 90, S. 6 (2016): 36-44.
- Mıstaçoğlu, Yasemin. *Medeni Usul Hukukunda İhtiyati Tedbir Yargılaması*. İstanbul: On İki Levha, 2020.
- Meraklı Yayla, Deniz. *Medeni Usul Hukuku’nda İstinaf Kanununun Yolunda Yeniden Tahkikat Yapılması*. Ankara: Yetkin, 2014.
- Özekes, Muhammet. *İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Haciz*. Ankara: Seçkin 1999.
- Özekes, Muhammet. “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbir.” *DEÜHFD* 4, S. 2 (2002): 89-137.
- Özekes, Muhammet. “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Kanun Yolu İncelemesi-Özellikle İstinaf.” *LHD* 2, S. 23 (2004): 3103-3116.
- Özekes, Muhammet. *100 Soruda Medeni Usul Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi İstinaf ve Temyiz*. Ankara: Yetkin, 2016.
- Özekes, Muhammet ve Evrim Erişir. “Konusu Para Alacağı Olan Geçici Hukuki Korumaların Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi.” *MİHDER* 3, S. 5 (2006): 1235-1275.
- Öztek, Selçuk. *Türk Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf ve Temyiz (6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 341-m. 371 Şerhi)*. Ankara: Yetkin, 2021.
- Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay, Muhammet Özekes, Murat Atalı, Güray Erdönmez, Mine Akkan, Ali Yeşilirmak ve Hülya Taş Korkmaz. *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku Cilt 3*. İstanbul: On İki Levha, 2017.
- Postacıoğlu, İlhan E. *Medeni Usul Hukuku Dersleri*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1975.
- Sarisözen, M. Serhat. “İhtiyati Tedbir Kararlarına Karşı Başvuru Yolu ve İçtihadı Birleştirme Kararı.” *DEÜHFD* 16, Özel Sayı: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan (2014): 1321-1350.

- Simil, Cemil. “Bölge Adliye Mahkemelerinin İhtiyati Tedbir Kararı Verebilmesi ve Kararın Denetimi.” *SDÜHFD* 10, S. 2 (2020): 171-194.
- Sterchi, Martin H. “Art. 308.” İçinde *Berner Kommentar, Schweizerische Zivilprozessordnung, Bd. I: Art. 1-149 ZPO*, ed. Hans Hausheer ve Hans Peter Walter, 2848-2863. Bern: Stämpfli, 2012.
- Sungurtekin Özkan, Meral. “Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuru Esnasında Verdiği Tedbir Kararının Adalete Erişim Bakımından Değerlendirilmesi.” *İzmBD*, S. 1 (2023): 121-148.
- Tahiroğlu, Fatih. “Medeni Usul Hukukunda Delil Tespitinde Görevli ve Yetkili Mahkeme.” *SDÜHFD* 12, S. 2 (2022): 1241-1260.
- Tanrıver, Süha. *Medeni Usul Hukuku Cilt 2 (Üst Derece Yargılamaları, Kesin Hüküm ve Bertaraf Edilmesi, Diğer Hukuki Çareler, Geçici Hukuki Korumalar, Alternatif Uyuşmazlık Çözümler ve İç Tahkim)*. Ankara: Yetkin, 2022.
- Taş Korkmaz, Hülya. “Türk Hukukunda İhtiyati Tedbirler.” Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, 1995.
- Taşpınar Ayvaz, Sema. *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) Zaman Bakımından Uygulanması*. Ankara: Yetkin, 2013.
- Taşpolat Tuğsavul, Melis. “İstinaf İncelemesi Sonucunda Verilebilecek Kararlar.” *TBBD*, S. 1 (2018): 313-354.
- Tuncer Kazancı, İdil. “Yargı Kararları ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde İhtiyati Tedbirlere İlişkin Bazı Sorunlar.” *MİHDER* 8, S. 3 (2012): 75-126.
- Umar, Bilge. *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*. Ankara: Yetkin, 2014.
- Üstündağ, Saim. “Hukuk Muhakemeleri Usulü.” *İÜHFM* 28, S. 1 (1962): 277-281.
- Üstündağ, Saim. *İhtiyati Tedbir*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1981.
- Üstündağ, Saim. *Medeni Yargılama Hukuku I-II*. İstanbul: Nesil Matbaacılık, 2000.
- Vollkommer, Max. “§ 920.” İçinde *Zivilprozessordnung*, ed. Richard Zöllner, 2194-2196. Köln: Otto Schmidt, 2014.
- Yardım, M. Ertan. *İcra ve İflas Kanunu Çerçevesinde İhtiyati Haciz Kararlarına Karşı Kanun Yolları*. Ankara: Yetkin, 2023.
- Yıldırım, M. Kâmil. *Hukuk Devletin Gereği: İstinaf*. İstanbul: Nesil Matbaacılık, 2000.
- Yılmaz, Ejder. *Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri C. 1*. Ankara: Yetkin, 2001.

Yılmaz, Ejder. *İstinaf*. Ankara: Yetkin, 2005.

Yılmaz, Ejder. “Dosyadan El Çeken Mahkemenin Kanun Yolu Aşamasında Bulunan Davada İhtiyati Tedbir Verme Yetkisi.” *MİHDER* 5, S. 2 (2009): 213-220.

Yılmaz, Ejder. *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi Cilt 4*. Ankara: Yetkin, 2021.